

KIRKEGÅRDEN

April 2019

39. årgang

2

klassisk og moderne
indretning på kirkegården

kantsætning og armering
af udearealer...

affaldssortering med bl.a.
BIKAB

TLF: 7023 2999
WWW.G9.DK

INDHOLD

s. 04	Nye ansigter i 'Kirkegården's redaktion
s. 06	Kirkegårdskonferencen 2019
s. 12	Forsikring af kirkegårdens køretøjer
s. 14	Brug busketter på kirkegården
s. 18	Ukrudtskoger på Holstebro Kirkegårde
s. 22	Muslimske kvinder på danske kirkegårde
s. 26	Børneafdeling på Nyborg Kirkegård
s. 28	Børneafdeling i Silkeborg
s. 30	Kirkegårde i New Zealand
s. 34	En omvej værd
s. 36	Læserbrev
s. 37	Temadag
s. 38	Kursus i databeskyttelse
s. 40	Årsmøde 2019 for DKL og FDK
s. 42	Stillingsopslag
s. 44	Det grønne hjørne
s. 46	Profil – Claus Tønder Jensen
s. 49	Kort nyt
s. 50	Kalender

FORSIDE

Forårstemning på Nyborg Assistenskirkegård. Foto: Anders Beck Larsen.

REDAKTION

Redaktør:
Tommy Christensen
Mail: redaktion@danskekirkegaarde.dk
Tlf.: 20 41 61 86

Christian Høybye Hougaard
Gjellerup Kirkegård
E-mail: chha@km.dk

Anonncesalg
Tommy Nilsson, Hvidovre Kirkegårde
Mail: tn@fkih.dk
Tlf. 23 45 35 56

Redaktion:
Anders Beck Larsen
Nyborg Kirkegårde
E-mail: anders@nyborg-kirkegaarde.dk

Hanne Ertbølle Gerken
Ribe Kirkegårde
Mail: hg@ribekirkegaard.dk

Sekretariat:
Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1
9230 Svenstrup J.
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Annee Katrine Bonde
Sønderholm Kirkegård
Mail: sonderholm_kirke@mail.dk

Jens Dejgaard Jensen
Silkeborg Kirkegårde og Krematorium
Mail: jdj@skk.dk

Jørn Skov
Tønder Kirkegård
Mail: tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Layout og tryk:
Jello ApS
Tlf. 3145 0050
E-mail: da@jello.dk

Redaktionelt stof og annoncer til 'KIRKEGÅRDEN' nr. 3, 2019 sendes til redaktion@danskekirkegaarde.dk senest d. 20. maj 2019. Artiklernes indhold er ikke nødvendigvis et udtryk for Redaktionens, FDK's eller DKL's holdning.

NYE ANSIGTER I KIRKEGÅRDENS REDAKTION

Der er kommet nye kræfter i KIRKEGÅRDENS redaktion og nogle af de 'gamle' har påtaget sig nye opgaver.

Vi er glade for at kunne præsentere Hanne Erthølle Gerken og Annee Katrine Bonde som nye medlemmer af KIRKEGÅRDENS redaktion.

Lene Halkjær Jensen, der har været redaktør af KIRKEGÅRDEN siden 2011, har pga. sygdom valgt at tage en pause fra redaktionsarbejdet. Ny redaktør er Tommy Christensen, der har været med i redaktionen siden 2011.

Redaktionen tæller nu 7 medlemmer plus ekstra hjælp 'ude fra': Tommy Nilsson, Hvidovre Kirkegårde, der er kursusleder og suppleant til FDK's bestyrelse, vil fremover tage sig godt af alle KIRKEGÅRDENS annoncer.

Nye i redaktionen

Hanne Erthølle Gerken er Kirkegårdsleder ved Ribe Kirkegårde, hvor hun i en årrække har stået i spidsen for mange nye og spændende tiltag, der alle har til formål at gøre Ribe Kirkegårde til en mere nærværende del af ribeborgernes hverdag. Det er bl.a. blevet til en fortællehygge, en hemmelig sti rundt på kirkegården og bier, der leverer honning til de honningmadder, der serveres ved de mange publikumsrettede arrangementer på kirkegårdene.

Annee Katrine Bonde er graver på Sønderholm Kirkegård. Her har hun i adskillige år arbejdet på at gøre Sønderholm Kirkegård mere grøn, med stauder og bunddække på de ledige arealer. I øjeblikket bliver der bl.a. brugt tid på en udviklingsplan for kirkegården. Sønderholm Kirkegård er grænsedraget til FAKK, og Annee kan helt sikkert tilføje redaktionen andre synsvinkler og et helt nyt netværk.

Annoncesalg

Tommy Nilsson er for nylig startet i en ny stilling som Kirkegårdsleder ved Hvidovre Kirkegårde, efter flere år som Kirkegårdsleder på Herstedvester Kirkegård. Tommy er ikke medlem af redaktionen, men glæder sig til det kommende samarbejde med KIRKEGÅRDENS annoncer.

Tommy Nilsson overtager annoncesalget og kontakten til bladets annoncer og kan kontaktes på Tommy Nilsson, Hvidovre Kirkegårde
Mail: tn@fkih.dk
Tlf.: 23 45 35 56

Redaktør

Tommy Christensen, der er KIRKEGÅRDENS nye redaktør, er kendt af de fleste som mangeårig Kirkegårdsleder ved Svendborg Kirkegårde og Krematorium, hvorfra han gik på pension i 2017. Tommy har dog fortsat sit arbejde i både FDK og DKL. Han er stadig kursusleder på DKL's krematoriekurser og har ligeledes fortsat arbejdet i KIRKEGÅRDENS redaktion; og altså nu som redaktør, hvor han gerne tager imod forslag til artikler og andre henvendelser om bladets redaktionelle indhold.

Tommy Christensen
Mail: redaktion@danskekirkegaarde.dk
Tlf.: 20 41 61 86

Redaktion

Anders Beck Larsen, Nyborg Kirkegårde

Mail: anders@nyborg-kirkegaarde.dk

Annee Katrine Bonde, Sønderholm Kirkegård

Mail: sonderholm_kirke@mail.dk

Christian Høybye Hougaard, Gjellerup Kirkegård

Mail: chha@km.dk

Hanne Erthølle Gerken, Ribe Kirkegårde

Mail: hg@ribekirkegaard.dk

Jens Dejgaard Jensen, Silkeborg Kirkegårde og Krematorium

Mail: jdj@skk.dk

Jørn Skov, Tønder Kirkegård

Mail: tonder-kirkegaard@mail.tele.dk ■

Er en plads i redaktionen noget for dig?

Der er et generationsskifte på vej i KIRKEGÅRDENS redaktion. Har du lyst til at være med til at lave et spændende og alsidigt fagblad til de danske kirkegårde, så læs videre... KIRKEGÅRDENS redaktion mødes 2 – 3 gange om året, ofte på Nordre Kirkegård i Vejle, hvor der bruges 4 – 5 timer på at drøfte aktuelle emner og planlægge de kommende numre af bladet. Redaktionsmøderne resulterer i 6 numre af KIRKEGÅRDEN pr. år, men ud over det, fungerer redaktionen også lidt som en ERFA-gruppe, hvor vi mødes på tværs af landet, med forskellige forudsætninger og interesser – og det kan give megen ny viden og inspiration i dagligdagen. Du behøver ikke at være en haj til at skrive selv; det er mindst lige så vigtigt, at du har gode idéer til bladets indhold og udvikling og fx har et godt netværk, hvor andre kan overtales til at skrive artikler til bladet. Interesseret? – Så kan du kontakte Tommy Christensen på tlf. 20 41 61 86.

TJENESTEMANDSPENSION OG DAGPENGE

Det kan godt betale sig at være medlem af FTFA selvom man får tjenestemandspension.

Får du tjenestemandspension? Så kan det stadig betale sig for dig at være medlem af FTFA. Hovedreglen er nemlig, at du godt kan få dagpenge, mens du får tjenestemandspension.

Reglerne er dog sådan at ca. halvdelen (48 procent) af din pension bliver modregnet i de dagpenge, du modtager. Cristina Puig, er organisationskonsulent i FTFA. Hun oplever ofte, at specielt medlemmer med tjenestemandspensioner er tvivlende overfor om det kan betale sig at være medlem af en a-kasse:

"Jeg hører tit, at det kan være ligegyldigt at være a-kasseforsikret, fordi hele pensionen bliver modregnet i dagpen-

gene. Men det er faktisk forkert. Det er kun ca. 48 procent, som bliver modregnet og det betyder, at det for rigtig mange sagtens kan betale sig at være medlem af FTFA." Cristina Puig forklarer, at hvis man får tilkendt en svage-lighedspension eller en kvalificeret svagelighedspension, gælder der særlige fordelagtige regler:

"Hvis du bliver tilkendt en af disse 2 pensionstyper, bliver du overhovedet ikke modregnet. Det betyder, at du både beholder din pension og dine dagpenge."

Vil du vide mere om reglerne, kan du ringe til FTFA på 7013 1312. ■

Eksempel med en årlig tjenestemandspension på 150.000 kr.

Pension 150.000 kr. pr. år: 12 måneder	=	12.500 kr.
Timer til modregning 12.500 kr.: 241,73	=	52 timer
Dagpengetimer til udbetaling 160,33 timer – 52 timer	=	108 timer
Dagpenge per måned 108 dagpengetimer x 117 kr. pr dagpengetime	=	12.636 kr.
Dagpenge per år 12.636 kr. x 12 måneder	=	151.632 kr.
Samlet årligt indtægt dagpenge og pension 151.632 kr. + 150.000 kr.	=	301.632 kr.

KIRKEGÅRDSKONFERENCEN 2019

Tekst og foto af KIRKEGÅRDEN's redaktion

I brydningstiden hvor foråret afløser vinteren, stimlede der fra hele landet ca. 750 kirkegårdsgodtfolk sammen til dette års kirkegårdskonference.

Dagen startede med velkomst ved Søren Abildgaard, formand for Landsforeningen af menighedsråd, hvor han præsenterede dagens emne "Hold Kirkegården attraktiv" efterfulgt af morgensangen "se nu stiger solen af havets skød". Solen skulle man dog kigge langt efter, denne regnfulde dag på kanten af Storebælt.

Planlægning og engagement skaber tidssvarende kirkegårde

Kirkegårdens rolle som attraktiv begravelsesplads er under pres. Med nye begravelsesønsker udfordres udformningen af landets kirkegårde. Med det som indledning, fortalte Jan Støvring, landskabsarkitekt og seniorkonsulent, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, om indsamlingen af eksempler på ny kirkegårdsudvikling og kirkegårdens rolle i lokalsamfundet, som Sektion for Landskabs arkitektur og Planlægning på Københavns universitet har samlet i den netop udkomne bog "Kirke-

gårde i udvikling" som er på vej til landets menighedsråd og provstier.

Oplægget og hermed også bogen er kommet til ved besøg på 30 kirkegårde fordelt over hele landet, som har en udviklingsplan og som er godt i gang med kirkegårdsudvikling. 8 kirkegårde er blevet udvalgt til bogen med gode eksempler til inspiration til hvordan udviklingen af kirkegården kan gribes an.

Der er bl.a. set på nye typer gravsteder med stauder og andet grønt indslag, på tilgængeligheden for alle, variation af busker og træer, mere grøn og mindre grå, mere frodighed og oplevelser, godt bosted for fugle og insekter, lokalt engagement, strukturer, brugerne, og bedre arbejdsmiljø. Gennemgående viser det sig i udviklingsplanerne, at der benyttes noget af den gamle struktur på kirkegårdene, som så tilføjes nye grønne og attraktive tiltag. Udviklingsplanerne er benyttet som en rettesnor de fleste steder, som ansatte og menighedsråd har kunnet arbejde og diskutere ud fra.

Der er gang i udviklingsplanerne rundt om på landets kirkegårde – og mange steder bygger de videre på de eksisterende strukturer. Jan Støvring fra IGN fortalte om de erfaringer, der har dannet grundlag for bogen "Kirkegårde i udvikling", der er på vej til landets menighedsråd og provstier.

Der blev vist forskellige eksempler fra de 8 kirkegårde som er med i bogen, om hvordan de har grebet arbejdet med udviklingsplanerne an og hvilke udfordringer det har givet. Til slut gav Jan os med, at håbet med bogen er at vise at det er muligt at komme videre med udviklingsplanerne.

Konkurrerende tilbud: Hvordan forholder vi os til askespredning

Leif Arffmann (LA), fhv. provst, slog fast at i 2015 blev 6,5% askespredt – tallet steg til 9,5% i 2018. Askespredning skal godkendes af begravelsesmyndigheden, som skal undersøge – eller se dokumentation for – at det var afdødes udtrykkelige ønske at blive spredt over åbent hav. Hvad er fascinationen ved denne begravelsesform – ud over at den er meget prisbillig, hvis man selv kan foretage spredningen? LA nævnte et par kendte film, hvor askespredning finder sted: "Og skibet sejler", hvor spredning til søs finder sted, samt "Broerne i Madison County" (spredning på land). På nettet kan man også finde beretninger, hvor marinehjemmeværnet foretager askespredning til søs, hvor det bliver til en højtidelig ceremoni med honnør og skibsklokke – marinehjemmeværnet har et nedskrevet direktiv for, hvordan det skal foregå!

Indlægget rejser nogle spørgsmål: Hvordan forholder vi os til spredning på kirkegårdene (I Sverige har man de såkaldte askelunde, hvor asken spredes på jorden i et defineret område)? Hvordan forholder vi os til mindstetider for askespredte på kirkegårdene? Kan vi lære noget

I den mere nutidige opfattelse af sorgbearbejdelsen, spiller gravstedet en stor rolle. Jf. Anne Kjærsgaard, teolog og forsker v. Aarhus Universitet, er gravstedet et vigtigt bindeled i den fortsatte relation mellem den afdøde og de efterladte. Foto: Jens Dejgaard Jensen.

af hjemmeværnets sans for at højtideliggøre urnenedsættelser?

Hvor sorgens ensomhed brydes

var titlen på ph.d. Anne Kjærsgaards (AK) foredrag om gravstedsbesøgets betydning.

Hun slog fast, at døden har to processer, der ikke altid følges ad. Den biologiske død er den begravelsesmyndigheden og kirkegården forholder sig til. Men den sociale død har et andet perspektiv. Den indtræder, når et gravsted forlades, fordi der ikke er flere tilbage, der mindes dem der hviler her. Eller den kan have fundet sted længe før den biologiske død – det er tilfældet, når en afdød bliver fundet i sin bolig lang tid efter dødsfaldet, uden at være savnet.

AK slog fast, at Freuds opfattelse af sorg som nogen faser man skal gennemgå for at fjerne sorgen, ikke finder meget anvendelse mere. I en mere nutidig opfattelse af sorg handler det om at give relationen til den afdøde nye former – og her kommer gravstedet ind i billedet, her kan den afdøde opleves som nærværende. Genstande på gravsteder (tegninger, lys m.m.) vidner om relationen. Bænken på gravstedet fortæller, at de levende tager ophold hos de døde.

AKs bud på den attraktive kirkegård er derfor at have fokus på kirkegården som et rum, hvor vi kan indgå i et fællesskab med vore døde. Og et konkret råd var at se på

Henrik Lund, kirkegårdsleder ved Nakskov kirkegårde, gav mange glimrende eksempler på hvordan man kan gøre kirkegården til et smukt, godt og grønt tilbud – Også når kærligheden til planter vægter mere end udviklingsplanen.

kirkegårdens regler og vedtægter – er der elementer her, som hæmmer de gode relationer mellem levende og døde?

Anne Kjærsgaard illustrerede pointen med relationen mellem levende og døde med bl.a. dette citat:

"Det kommer gang på gang bag på mig hvor godt det gør mig at pusle nede i hans lille have - for jeg er slet ikke sådan en havenusser – men det er en af sorgens konsekvenser. Jeg kan godt lide at pusle dér, for det er det tætteste jeg nogensinde kommer til at pusle min lille skat igen".
(citater fra klemsemor.blogspot.com)

Økonomien som strategisk redskab

På kirkegårdene i Aabenraa provsti har man samme udfordringer med ledig plads som på de fleste af landets øvrige kirkegårde. Det udfordrer økonomien i kirkegårdsdriften. I provstiet har man besluttet, at der fra og med år 2018 skal være 100 % tilskud til erhvervelse og fornyelse af et gravsted og til begravelse – både urner og kister. Det giver menighedsrådene en indtægtsnedgang i forhold til de foregående år.

Ligningsmidlerne til menighedsrådene forblev uforandret. Det stiller menighedsrådene i en situation, hvor de bliver nødt til at prioritere.

Provst Kirsten Sønderby forklarede, at provstiet ikke ønsker at blande sig i de enkelte menighedsråds dispositioner. Provstiudvalget ønsker ikke at blive et "overmenighedsråd".

Fra provstiets side kunne man godt se, at menighedsrådene manglede et økonomisk styringsredskab til at træffe

de bedste beslutninger nu hvor opmålingerne ikke udføres længere. I provstiudvalget sad et "talmenneske", og de besluttede derfor at udvikle en model til at understøtte beslutningerne i menighedsrådene.

Modellen går ud på, at kirkegården tildeles et grundbeløb, som skal dække pasning af fællesarealerne. Grundbeløbet afhænger af kirkegårdens størrelse. Hertil lægges et variabelt beløb, som fremkommer ved at gange antallet af ydelser på gravstederne med de aktuelle priser. Da disse ydelser i henhold til kostprismodellen skal være omkostningsneutrale, vil summen af det faste og det variable beløb være et udtryk for omkostningen ved at drive en "standard" kirkegård.

Nu er det så op til de enkelte menighedsråd at beslutte om man ønsker at afsætte flere eller færre penge til sin kirkegård, og hvorfra pengene så skal komme eller gives.

Hvordan holder vi kirkegården attraktiv som grøn ramme om begravelse, sorg og rekreation?

Som noget nyt blev der på årets konference lagt op til en diskussion ved bordene af ovennævnte spørgsmål. For at hjælpe snakken på gød, blev der udleveret et stykke papir med fortrykte forslag til at gøre kirkegårdene mere attraktive:

- Nye typer gravsteder
- Nye rekreative tilbud
- Mere frodighed
- Bedre tilgængelighed
- Bedre arbejdsmiljø
- Mere fokus på kulturhistoriske værdier
- Mere dialog med borgerne/brugerne

I Nakskov kaldes de blødt rundede former for 'røvballehække' – og de er populære blandt kirkegårdens besøgende og brugere.

- Ny struktur på hele kirkegården eller dele af den.

Grupperne ved bordene måtte sætte maks. 3 krydser, men havde også mulighed for at tilføje andet. Der blev diskuteret flittigt ved bordene, og efter frokosten blev der samlet op på diskussionen med tilbagemelding fra flere borde. Tilbagemeldingerne afhang naturligt af de deltagende kirkegårdes nuværende situation, og indeholdt de fleste af ovenfor nævnte punkter.

Kirkegården skal være et godt tilbud

Henrik Lund, kirkegårdsleder Nakskov kirkegårde, gav med sit indlæg de mange konferencegæster en 25 minutters hæsblæsende rundtur i sit grønne univers Nakskov kirkegårde. Medens det ene skønne billede efter det andet kørte på skærmen bag foredragsholderen, fik vi her en grøn mands version af kirkegården som et godt tilbud til brugerne og alle med interesse for det grønne, og det fredfyldte sted.

At Henrik vægter kirkegårdens mangfoldighed, beplantningsmæssigt højere end f.eks. udviklingsplaner var han ikke bleg for at erkende, han mente dog at have nogenlunde styr på alle udfordringer ved moderne kirkegårdsdrift. Med de mange anonyme nedsættelser man har her, har kirkegården stille og roligt udviklet sig til et fantastisk parkanlæg med beplantningsmæssig stor artsrigdom, både med hensyn til stauder, buske og træer. At man har haft en planteskole som nabo har ikke været nogen dårlig ting når nu man er bidt af en gal planteelsker: Det hændte at den brændte inde med et spændende parti et eller andet, som netop kunne bruges på den eksperimenterende kirkegård.

Plantekendskab er mindst ligeså vigtigt som f.eks. økonomi og servitutter, og kreative beskæringer og abstrakte former finder man i stor stil på Henriks kirkegårde, som nænsomt formede stedsegrønne med bløde og runde former, i Nakskov kaldet "røvballehække", der et hit for kirkegårdens besøgende og de daglige brugere.

Henrik har en forkærlighed for løvfældende træer med alle de kvaliteter de nu har, vækstform, blomstring, frugt, bær, høstfarve og løvfald, hvilket igen genererer arbejde, og fast arbejde er godt arbejde. At Henrik er en grøn kirkegårdsmand er der ingen tvivl om, ofte finder han inspiration på andre kirkegårde, hvor han som han siger, stjæler med både arme og ben. At han brænder og lever for sit daglige virke er der ingen tvivl om, sjældent er en Ginkgo blevet omtalt med så stor følelse og med en tåre i øjenkrogen.

Super godt indlæg, mere af den slags tak.

Planterne skal dyrkes for at få en grøn og frodig kirkegård

Et grønt rum kan defineres som et sted med gulv, vægge og loft/tag, eller græs, hække og træer. For at få det perfekte grønne rum må man ifølge Palle Kristoffersen, slotsgartner i Slots- og kulturstyrelsen og adjungeret professor ved IGN, behandle de forskellige elementer korrekt.

At skabe et smukt græstæppe kræver indsigt og "know-how". Der skal være de rette vækstbetingelser som nødvendigvis ikke altid er ens. Er jorden i balance, både i forhold til struktur og gødning og næringsstof. Er det et

Løvfældende træer har mange gode egenskaber, bl.a. forskellige vækstformer, blomstring, frugt og høstfarver. Og så giver løvfaldet altid fast arbejde – og fast arbejde er godt arbejde, jf. Henrik Lund.

areal det skal tilsås eller skal der udlægges rullegræs. Uanset hvilken fremgangsmåde må man kende arealets umiddelbare tilstand og være omhyggelige med forarbejdet og den efterfølgende vedligeholdelse. Et hensigtsmæssigt gødningsprogram er et must hvis man ønsker et godt resultat.

Etablering af det grønne rums vægge, hække, er også en udfordring som kræver indsigt og forberedelse. Ofte er det barrodede planter som bruges og man skal være meget opmærksomme på varen der leveres fra planteskolen. Den efterfølgende behandling rent beskærings- og klippe-mæssigt er afgørende for det endelige resultat. Klippede hække eller fritvoksende, hvilket udtryk er det man går efter osv. Et vigtigt og markant element i det grønne rum som bør vægtes højt.

Træer i det grønne rum skal vælges ud fra det ønskede resultat, hvad er det træet skal kunne og hvilken rolle er det tiltænkt. Man skal som minimum kende træets størrelse i udvokset tilstand for at nå det ønskede resultat. Der skal vandes grundigt og gradvist aftagende i etableringsfasen som minimum er de 3 første år efter plantning, dette gælder større træer, både barrodede og med klump. Der skal løbende beskæres, justeres og løftes kroner, alt afhængigt af træets placering og tiltænkte funktion.

Palle Kristoffersen kom godt rundt vedrørende de bærende elementer i det grønne rum og der skal arbejdes

seriøst med dyrkningen af både tæppe, mellem og overetage for at få gode resultater.

Kompetente medarbejdere er afgørende for fremtidens kirkegårde

Når forandringens vinde blæser, er der nogen der planter læhegn og andre bygger vindmøller. Med disse ord startede Annie Sønderby, uddannelseskonsulent, AMU Nordjylland/Sandmoseskolen sit oplæg. Kirkegården er i forandring og for at løse de nye opgaver der er og som vil komme, kræver det kompetente og engagerede medarbejdere. Både på det personlige og på det faglige plan. Annie lagde op til, at Menighedsrådenes strategi for kirkegården skal indeholde uddannelse af medarbejderne. Uddannelse kan bruges til inspiration til arbejdet, samt til udvikling. Både for at give medarbejderne kompetence til at kunne løfte den mangfoldighed af opgaver der er, men også for at fastholde og tiltrække dygtige medarbejdere. For at øge viden og færdigheder til brug i forandringerne. Af flere fordele til mere uddannelse nævntes: Mere motiverede medarbejdere, undgåelse af vinterfyringer, styrket dialog mellem ledelse og medarbejder.

Af barrierer for uddannelse nævntes: Omkostninger, svært at afsætte tiden, mangel på relevante uddannelser. Barriererne opfordrede Annie os til at se bort fra og at det er barrierer der skal løses, da fordelene ved uddannelse er langt større.

Til slut blev der givet eksempler på hvordan man kan

Som i et hus, skal kirkegårdens bærende elementer være på plads. Palle Kristoffersen, slotsgartner i Slots- og kulturstyrelsen og adjungeret professor ved IGN, gav gode eksempler på hvordan kirkegårdens gulv(græs), vægge(hække) og loft(træer) skal plejes og formes.

Kirkegårdenes udfordringer i en foranderlig verden kræver kompetente medarbejdere. Annie Sønderby, der er uddannelseskonsulent ved AMU Nordjylland, opfordrede derfor til at videreuddannelse af kirkegårdenes medarbejdere bør være et vigtigt fokuspunkt for menighedsrådene.

gribe uddannelse af medarbejdere an. Og på hvilke muligheder til hvordan økonomien til uddannelse kan hænge sammen. Dette vil f.eks AMU center også kunne være behjælpelig med.

Bryd vanen og bøj fisken, mens den er frisk

Torben Wiese, forfatter, foredragsholder og Skandinaviens vanebryder nr. 1, kom godt rundt i danskernes vaner, både de gode og de mindre gode. Hvordan er det nu når man står op om morgenen? Gør vi det samme hver dag? Ja det gør vi vist, og sidder i det samme sted når vi ser tv osv. Når vi går i seng, står vi så og spørger os selv, skal jeg mon ligge i højre eller venstre side i dag, uha det er da lidt svært. Vi er vanemennesker og sådan er det bare. Hvornår er man tilstede i nuet spurgte Torben salen om? Er det når man har god sex? Kan i huske det? Statistisk set er der nogen der skal tænke et helt år tilbage for at svare på dette. Man skal passe på ikke at stresse for meget, også på kirkegården: Nåh får jeg ikke gravet et hul i dag, må

Torben Wiese er Skandinaviens vanebryder nr. 1, og han fik rusket godt op i konferencedeltagerenes gode – og især dårlige – vaner.

det blive i morgen, ro på. Der findes gode vaner og der findes dårlige vaner. En dårlig vane, man kan opleve hos nogle mandlige indlægholdere, er at han gør sådan her- og her stikker Torben hånden i lommen og af vane piller han lidt, man kalder det 5 mod en, og hvis man stikker begge hænder i lommen er det sgu 10 mod en, fortæller og demonstrerer han. Herefter fortæller han levende om eksempler på dårlige vaner.

Et meget humoristisk og underholdende indlæg, som Torben Wiese slutter af med ordene "Hvis din hest er død, så stå af".

Tak for i år

Efter Søren Abildgaards afsluttende ord, stod konferencens deltagere af stolene og vendte næsen hjemad, efter en god dag med megen god og ny inspiration.

I 2020 afholdes Kirkegårdskonferencen d. 5. marts, så sæt allerede nu et kryds i kalenderen. ■

FORSIKRING AF KIRKEGÅRDENS KØRETØJER

Kirkegårdens minitraktor uden nummerplade er fortsat omfattet af folkekirkens selvforsikrings- og forsikringsordning.
Foto: Jens Dejgaard Jensen.

I den senere tid har der været nogen forvirring om hvorvidt kirkegårdens motoriserede køretøjer er dækket af folkekirkens selvforsikrings- og forsikringsordning. Forsikringsdækningen er ikke ændret - og kirkegårdens uindregistrerede motorkøretøjer er fortsat omfattet af folkekirkens selvforsikrings- og forsikringsordning.

Folkekirkens selvforsikrings- og forsikringsordning dækker skader og ansvarsskader på de af kirkegårdens motorkøretøjer, hvor der ikke er et lovmæssigt krav om at de skal indregistreres; dvs. have nummerplade på.

Kirkegårdens indregistrerede motorkøretøjer (Som fx en ladbil eller en traktor med nummerplade på) er der i mod IKKE omfattet af folkekirkens selvforsikrings- og forsikringsordning,

og kirkegården skal derfor selv sørge for, at der tegnes den lovpligtige ansvarsforsikring og evt. også en kaskoforsikring.

Hvornår skal der nummerplader på?

Om kirkegårdens traktor skal have nummerplader på, altså indregistreres, afhænger af hvordan den skal bruges. I nogle tilfælde skal kirkegårdens motorkøretøjer anvendes flere forskellige steder, som fx når et sogn har flere kirkegårde, eller hvis kirkegården er ansvarlig for renholdelse og snerydning ved kirker eller sognegårde, der ligger et stykke væk fra kirkegården.

Kirkegårdens traktor uden nummerplader må godt køre på offentlig vej, hvis den er lovlig og formålet med køreturen udelukkende er, at traktoren fx skal rydde sne ved kirken.

Men der er mange begrænsninger, som man skal være opmærksom på, når man kører i et uindregistreret køretøj; som fx en traktor uden nummerplader:

Som det fremgår af "Bekendtgørelse af lov om registrering af køretøjer" § 3, må en traktor uden nummerplader kun køre på vejen i forbindelse med bl.a.

- egentransport til og fra arbejdssted eller til og fra reparatør,
- som trækraft for arbejdsredskab til og fra arbejdssted eller til og fra reparatør for arbejdsredskaber
- som trækraft for påhængsvogn, der er tom eller medfører arbejdsredskab, som er knyttet til traktorens funktion, til og fra arbejdssted eller til og fra reparatør for påhængsvogne.

Der ud over må en uindregistreret traktor anvendes på vejen, hvis det sker i forbindelse med bl.a. renholdelse, snerydning el.lign.

Føreren af en traktor uden nummerplader må altså godt køre i traktoren, fra kirkegården til f.eks. kirken for at rydde sne, men han må ikke have passagerer med, selvom det skulle være fysisk muligt. Og man må heller ikke transportere det grus eller salt, der evt. skal bruges efter selve snerydningen, medmindre det transporteres i en grus- eller saltspreder, der er monteret på traktoren.

Traktoren skal være lovlig; det vil bl.a. betyde at den skal være udstyret med forlys, baglys, stoplys og blinklys som på en personbil. Bremserne skal selvfølgelig også være i orden og traktoren skal være forsynet med en ligesidet, rød fluorescerende trekant. Der ud over vil det være en god ide at have et roterende blink monteret, da det jo er et langsomt kørende køretøj. De præcise krav kan ses i "Bekendtgørelse om indretning og udstyr for traktorer og motorredskaber m.v." på <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=81722#K2>

Hvis man ønsker at anvende kirkegårdens traktorer til andre formål; som f.eks. transport af salt eller grus til kirken, eller til transport af planter og materialer mellem flere kirkegårde i samme sogn, skal traktoren enten godkendes eller registreres; dvs. have nummerplader på. Reglerne for hvornår en traktor kan benyttes som enten uindregistreret, godkendt eller registreret kan ses i "Bekendtgørelse af lov om registrering af køretøjer" på <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=144991>.

Man skal som nævnt være opmærksom på, at når traktoren indregistreres – altså får nummerplader på – er den ikke længere omfattet af folkekirkens selvforsikrings- og forsik-

ringsordning og der skal tegnes en særskilt forsikring.

Hvis man er usikker på om ens traktor bør indregistreres, er det et spørgsmål om fortolkningen af færdselsloven og det vil være Transport-, Bygnings- og Boligministeriet man skal kontakte.

Transport-, Bygnings- og Boligministeriet

Frederiksholms Kanal 27 F

1220 København K

Tlf. 41 71 27 00

E-mail: trm@trm.dk

Folkekirkens Forsikring og Selvforsikring

Ikke-registreringspligtige motoriserede køretøjer er omfattet af folkekirkens selvforsikrings- og forsikringsordning. Dette gælder både ved skade på selve køretøjet og i tilfælde af ansvarsskade.

- Ved skade på selve køretøjet, skal man anmelde dette til Forsikringsenheden på tlf. tlf. 7020 1991 eller e-mail: fe@km.dk.
- Ved ansvarsskade, skal man anmelde dette til Gjensidige Forsikring, som er Folkekirkens ansvarsforsikrings-selskab.

Gjensidige Forsikring
A.C. Meyers Vænge 9
2450 København SV
Tlf. 70 10 90 09 ■

Hvis køretøjet er indregistreret – altså har nummerplade på – skal der tegnes en særskilt ansvarsforsikring og evt. også en kaskoforsikring. Foto: Jens Dejgaard Jensen.

BRUG BUSKETTER PÅ KIRKEGÅRDEN

Tekst og illustration: Marie Schnell, masch@ign.ku.dk
Landskabsarkitekt MDL, PhD-studerende ved IGN, Københavns Universitet

Buskplantninger kan levere frodighed i øjenhøjden med utallige muligheder for variation af udtryk og oplevelser hele året. Denne beplantning består blandt andet af almindelig benved (*Euonymus europaeus*) med vinrøde blade og pink og orange frugter, kirsebærkornel (*Cornus mas*) med begyndende orangefarvning af bladene og hvid kornel (*Cornus alba 'Elegantissima'*) med hvidbrogede blade og begyndende rødmen. Bemærk at der ikke er blomster på billedet og alligevel er det fyldt med farver.

Over de seneste år er interessen for buske steget. Det er der god grund til: De er robuste, kræver meget lidt pleje og byder på utallige muligheder for variation af oplevelser og sanseindtryk gennem hele året.

Buske plantet i grupper skaber læ og rum og kan skalmæssigt modsvare selv større bygninger.

Også om vinteren skaber buskene rum og karakter. De tætte grenstrukturer bevares efter løvfald så den rumlige

oplevelse er intakt mens nye oplevelser dukker frem. Forskellige grenfarver, vækstformer, frugter og endda vinterblomstring kan benyttes strategisk til at præge områder i den ønskede retning. Samtidig understøttes biodiversitet da buske kan danne levested for mange forskellige livsformer og dermed tilbyde føde og ly for fugle.

Brug af buskplantninger kan have stor betydning for karakteren af et område og for den oplevede stemning. De kan plantes som tætte volumener, som transparente slør,

Om vinteren har buske stadig volumen og i deres tætte grenstrukturer kan fugle og andre dyr søge ly.

Buskplantninger kan sætte markant præg på omgivelserne dels på grund af deres størrelse dels på grund af deres fylde i øjenhøjden. Der er mange muligheder for at komponere udtrykket, her er det lyst, let og blomstrende – næsten impressionistisk i sin pointillisme.

Mange planter har markante farver når de springer ud. Blærespirea 'Dart's Gold' har lysende gule blade i udspringet som er næsten lige så markant som forsytiaens blomstring. På denne måde kan man få flere "blomstringer" på en sæson.

I forsøgsplantningerne i Slagelse har vi plantet tre etager af buske og et bunddække af stauder. På billedet ses artstemaet 'Klima' hvor beplantningen endnu ikke er et halvt år gammel, og alligevel fremstår den med stor oplevelsesværdi. Diervillas blade understøtter farverne på blærespireaens løv. Sankthansurten 'Xenox' stemmer i med en lidt mørkere og køligere farve og vores øjne kan næsten få hjortetaks-træets stammer til at fortsætte farvetemaet.

som rolige, homogene flader eller som farverige oplevelser.

Buskplantninger kan være frodige volumener i øjenhøjden, der skærmer af mod forstyrrende omgivelser og styrer blikket i en ønsket retning. Her behøver de ikke spille hovedrollen men kan i stedet danne baggrund og fremhæve udvalgte fokuspunkter, for eksempel en skulptur, et blomsterbed eller en blomstrende solitærbusk. Her vil den rolige baggrund få forgrunden til at træde frem uden at

den skal konkurrere med andet.

Men buske kan også være hovedrollehavere udbredt over store såvel som små arealer. Ved bevidst brug af blomster, gren- og bladfarver, frugter og vækstformer kan man opnå markante sanseoplevelser året rundt.

Desværre efterlader en del buskplantninger et trist indtryk. De har udviklet sig til rodede, skambeskårne masser med kun begrænset blomstring og frugtsætning, men til

Når buske bliver større end forventet er det ofte saksen, der skal løse problemet. Resultatet er ofte uskønt og som her lukkes der lys ind i beplantningen hvilket får ukrudtet til at spire.

Eksempel på etagering i forsøgsplantningerne. Nederst er der et urtelag, herover er et lavt busklag efterfulgt af et mellem og et højt busklag. Der kunne også være flere etager af træer. Alle etager er sjældent repræsenteret i en vegetation, da hvert lag filtrerer noget af lyset fra.

gængæld fyldt med ukrudt. Det kan ikke undre, da der findes meget lidt dokumenteret viden på området. Buskene er det glemte fyld, som bruges flittigt, men med meget lidt viden. Vi gør som vi plejer eller som vi har set andre gøre det: tæt og med kraftigt voksende arter så beplantningen hurtigt lukker til. Drift er der jo altid mangel på, og ukrudt er en væsentlig faktor for brugertilfredsheden.

Der er ikke tidligere lavet forskning om landskabsarkitektonisk anvendelse af buske. Det har vi nu taget hul på med et PhD-projekt ved Københavns Universitet. I januar 2017 startede vores arbejde med at udvikle og afprøve nye strategier baseret på systematiske afprøvninger og planteøkologers dokumentation af buskes udvikling i naturen.

Forsøgsplantninger

På Gartnerskolen Jernbjerggårds arealer i Slagelse etablerede vi i 2017 seksten forsøgsplantninger. Med planter fra Danske planteskoler og plantning og pleje af flittige gartnerelever på skolen. Vi vil undersøge hvordan vækstform, plantetæthed og etagering kan påvirke buskplantningers udvikling. Vi tester fire forskellige kombinationer af arter for bedre at kunne afgøre om resultaterne kun er knyttet til en bestemt artssammensætning eller om der kan være en generel tendens.

Etager i buskplantninger

I naturen vil der ofte være flere etager i en vegetation. Etager består af arter med forskellig højde, hvis kroner danner etager under hinanden. Et bunddække er en etage

nederst i en beplantning og overstandere danner den øverste etage. Herimellem kan der være flere mellemetager. Planter højde afhænger af alder, potentiel udvokset højde og vækstbetingelser. En påskelilje bliver aldrig højere end et voksent bøgetræ, men den kan være større end bøgens kimplanter. Lys og skygge er en del af planter vækstbetingelser. Skygge vil få nogle arter til at strække sig efter lyset og andre til at vokse langsomt og spare på kræfterne. Stilkeg er et såkaldt lystræ, som lader meget lys slippe gennem sin krone. I egeskove er der derfor flere underetager af buske, småtræer og urter end der er i en tæt bøgeskov, der i grove træk består af to etager: et højt trælæg af bøg og et lavt urtelæg af anemoner.

I Danmark har vi ikke tradition for at plante i etager i buskplantninger, men det benyttes forskellige steder i udlandet. Med etager har vi flere muligheder for at skabe forskellige udtryk i bedet da der kan ske noget andre steder i beplantningen end blot på dens overflade.

Tæthed med mindre indbyrdes konkurrence

Etager gør det også muligt at dække bunden bedre af for ukrudtet. Særligt i kanterne, hvor brug af større arter giver risiko for at skulle beskære med haksaksen, hvilket sjældent bliver kønt. Og vi kan opnå tæthed med mindre risiko for at buskene udkonkurrerer hinanden. Planter kæmper om lys, vand og næringsstoffer. Hvis de kæmper om de samme ressourcer på samme måde vil de konkurrere indbyrdes og de stærkeste vil vinde. Mange buske er særdeles stresstolerante, så denne kamp kan strække sig over mange år med ressourcemangel og svage og uskønne

Natur-tema i september

Hjemmehørende danske planter med et twist på sorts og varietetsniveau

planter, der ikke kan skygge ukrudtet ned. Hvis alle skal overleve er det vigtigt at den enkelte art får opfyldt sine vækstkrav, men hvordan kan vi plante så dette opnås? Det håber vi på at kunne blive klogere på gennem vores undersøgelser.

Etager i forsøgsplantningerne

I forsøgsplantningerne har vi plantet tre busk-etager med forskellig forventet, udvokset højde: under 1 meter, 1-3 meter og over 3 meter. Nogle af de lave buske har brug for meget lys og andre trives i skygge. Vi vil undersøge hvordan buskene trives og udvikler sig i denne konkurrence og hvilke planter der dør undervejs. Når vi får større viden om planternes påvirkning af hinanden, får vi flere muligheder for at etablere succesfulde buskplantninger. Buske er på forskellige måder tilpasset ressourceknaphed og slid og er således særdeles anvendelige både i byer og i det åbne land. ■

Marie Schnell

- er Landskabsarkitekt MDL og PhD-studerende ved Sektionen for Landskabsarkitektur og Planlægning, Københavns Universitet, IGN
- Vejledere: Torben Dam, lektor ved Sektionen for Landskabsarkitektur og Planlægning og Björn Wiström, forsker ved Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp, Sverige
- Sponsor: Danske Planteskoler
- Samarbejde med Have & Landskab, Gartnerskolen Jernbjerggård, Slagelse

I alle seksten bede afprøves planteprincipperne med og uden stauderbunddække. Stauderne får bedene til at virke mere "færdige" indtil buskene vokser til. Det giver mulighed for at plante med større afstand, så buskene ikke konkurrerer så voldsomt mod hinanden.

Buske

Buske er flerårige selvopretholdende, planter med forvedede stængler og forgrening fra grunden eller tæt herpå. Man skelner ikke skarpt mellem buske og træer. Der findes små træer og store buske, men generelt beskrives buske som mindre end træer og tættere forgrenet.

Illustrationen viser et af artstemaerne kaldet 'Natur', som en udfordring af begrebet natur. Der er brugt hjemmehørende danske arter med et twist, eksempelvis almindelig hyld af en rødbladet sort. Mutationen kan forekomme i naturen, men opfatter vi en beplantning som naturpræget hvis der er røde blade? Hvad er natur?

UKRUDTSKOGER PÅ HOLSTEBRO KIRKEGÅRDE

Tekst og foto: Erik Søvnald, erik@holstebrokirkegaarde.dk
Kirkegårdsassistent

Med ukrudtskogeren kan ukrudtet bekæmpes helt inde under hække og beplantning, uden at der sker skader.

Tilbage i efteråret i 2017 tog jeg en beslutning om at købe en ukrudtskoger. Det var rimeligt nyt dengang og jeg havde set på flere forskellige modeller.

Jeg valgte et helt nyt og ukendt mærke. Det var en Aqua-Cleaner fra Hee ved Ringkøbing. Den er rimelig enkelt opbygget med en 5,5 hk Honda benzin motor til at lave strøm til pumper og styring. Så er der et oliefyr til at opvarme vandet. Der er også monteret et blødgøringsanlæg til at fjerne kalken fra vandet. Der skal kun tilsættes salttabletter for at det virker.

Det er vigtigt, da det hele ellers kalker til. Vandtanken er på 800 liter.

Vi kører med en del Af-trucks på kirkegården. Vi startede med at sætte ukrudtskogeren på sådan én, men med kun 3 hjul var den ikke stabil nok. Jeg købte så en brugt Htf Minilast - den er vognstyret og på 4 hjul, så den kører godt med kogerens.

Erfaringer

Vi har brugt 2018 på at lære at bruge ukrudtskogerens. Der er

På en hel arbejdsdag bruger ukrudtskogerens ca. 4.800 liter vand og 25 liter diesel.

Temperaturen på det vand, der kommer ud af lansen skal være 98 grader varmt.

mange flere muligheder med den, end med gas. Der går ikke ild i hække og champost og man kan gå helt ind under en bøggehæk og helt ind til stammen på træer og buske. Her i sommer, hvor vi havde tørke, groede ukrudtet stadig lidt. Det var ikke noget problem, for det var jo bare varmt vand vi brugte. Det ville aldrig kunne lade sig gøre med gas pga. tørken.

Når man brænder med gas kommer man nemt til at brænde for meget. Brænder man så hårdt, at planten svides – bliver sort – er det for meget. Så kan man lige så godt bruge en græstrimmer. Planten tror at den er blevet høstet og skyder bare fra bunden af igen. Planten skal kun blanches. Det vil sige at bladene kun lige skal være bløde, eller blive mørke når man trykker på dem. En ukrudtskoger kan ikke gøre det for voldsomt. Der skal være en temperatur på 98 grader i det vand der kommer ud af lansen og dermed blanches planten, og kan så ikke holde på vandet. Planten bliver ved med at sende saft op i bladene, og den dør derfor af tørst. Når man har behandlet noget ukrudt går der også længere tid inden man skal afsted igen.

Kan bruges til mange andre formål

Hvis vi møder et sted hvor der er myrer, får de lige en ekstratur. Kan man fylde sådan et myre bo op med varmt vand, bliver der ro i hullet. Det er meget bedre end at bruge kemi og det må man jo heller ikke mere.

Man kan også bruge ukrudtskogerens til at vaske alger af bænke og låger. Er der maling på, skal man være forsigtig. Malingen kan tage skade af så varmt vand, så der skal holdes en større afstand og bruges en børste samtidigt. Det er kun fantasien der sætter grænser for hvad man kan bruge den til.

Jeg har en god fornemmelse af at den er billigere rent energimæssigt, men det er svært at gøre op, da vi bruger den mange flere steder end vi gjorde med gas. På en hel dag hvor der bliver brugt ca. 6 tanke vand, bruges der ca. 25 liter diesel.

Vi er rigtig godt tilfredse med ukrudtskogerens og er klar til en ny sæson. ■

Havdrup Maskinforretning A/S
arrangerer igen i år
Demotur

Kom og oplev vores maskiner

Benyt muligheden for at netværke med dine kollegaer og få en snak med vores dygtige sælgere

Du finder os kl. 10.00-13.00:

den 14. maj
Farum Kirkegård, Kålundsvej 33, 3520 Farum

den 15. maj
Risbjerg Kirkegård, Hovedstensvej 66, 2650 Hvidovre

den 16. maj
Sct. Mikkels Kirkegård, Parkvej 1, 4200 Slagelse

den 21. maj
Himmelev Kirkegård, Fynsvej 69, 4000 Roskilde

den 22. maj
Herlufholm Kirkegård, Herlufsholm Allé 182, 4700 Næstved

den 23. maj
Nordre Kirkegård, Stubbekøbingvej 105, 4800 Nykøbing F.
(indkørsel ad Ndr. Ringvej)

Vi glæder os til at se dig

A/S HAVDRUP MASKINFORRETNING

Salbjergvej 4 - 4622 Havdrup - Tlf. 46 18 55 44
www.havdrup-maskinforretning.dk

K&S Tree Care ApS
Certificeret træpleje

Kim Poulsen
Mobil 40 32 11 90

Lunikvej 9
2670 Greve
Tlf. 43 45 11 90

ks-treecare.dk

Lynge Naturgødning ApS
e-muld

Muld • Spagnum • Barkflis • Træflis
Topdressing • Grus • Granitskærver

Levering med lastbil eller afhent selv
Container udlejning

også i bigbags

www.l-n-g.dk

Slangerupvej 16 · 3540 Lynge · 48 18 73 50

WEIDEMANN
designed for work

Kvalitet og service går hånd i hånd hos os

En original Weidemann maskine har fortjent sin position gennem mere end 50 års erfaring omsat til dybdegående tests, kvalitetskontrol og konstant udvikling af både maskine, reservedele samt tilbehør.

Med markedets laveste driftsomkostninger er Weidemann minilæssere til jer, der forventer kvalitet og pålidelighed.

Vores serviceafdeling er på i samtlige døgnets timer og 365 dage i løbet af året. Vores dygtigere montørstab har veludstyrede servicevogne og tilbyder professionel vedligeholdelse og assistance, når I har brug for det.

Stemas Maskinsalg A/S
Tolsagervej 2, 8370 Hadsten
86 43 49 00
www.stemas.dk
stemas@stemas.dk

STEMAS
Maskinleverandør siden 1981

MINDESAMMENKOMST VED CAFÉ FODKOLD

Tekst og foto: Jens Dejgaard Jensen, jdj@skk.dk

P-pladsen ved Vestre Kirkegård i Silkeborg dannede - sammen med en pølsevogn, der var bestilt til lejligheden - rammen om mindesammenkomsten efter en bisættelse.

Kirkegården er ramme for mindekultur på mange måder. Vi kender alle de lidt private minderitualer, hvor de nærmeste pårørende besøger gravstedet og sætter blomster og tænder et lys. Silkeborg Vestre Kirkegård imødekom et mere usædvanligt ønske fra en familie: Mindesammenkomst ved en pølsevogn på en af kirkegårdens P-pladser. Det var i øvrigt efter afdødes eget ønske.

Efter kirkegårdskonferencens tema om at gøre kirkegården attraktiv, vil jeg tilføje, at det at bruge kirkegårdens rum til en fælles oplevelse for en kreds af venner og pårørende til afdøde giver god mening.

I marts kan vejret være hvad som helst, men netop denne dag var vinden svag og næsten lun – og gæsterne kunne hygge sig et par timer på kirkegården. ■

Digitalt Kirkegårdskort

- Opmåling
- Kort
- Plejeplaner
- Rådgivning
- Protokoller
- Afsætning
- Ajourføring
- Nummerering
- 25 års erfaring

Landinspektørcentret %
Nygade 46 - 7400 Herning - tlf. 97 12 36 88
 herning@lcdk.dk - www.lcdk.dk

PYNTE-GRUS til gravsteder og gange m.m.

Blå søsten (runde) i str. 4-8 mm og 8-12 mm

Sand/muld 0-3 mm

Leveres i store og små partier

Leveres også i bigbag

Østerild Grusværk

v/Gert Agesen, Bromøllevej 15, 7700 Tisted
Tlf. 97 98 53 35

MUSLIMSKE KVINDER PÅ DANSKE KIRKEGÅRDE

Tekst og foto: Helle Lykke Nielsen, hln@sdu.dk
Lektor, Institut for Historie, Syddansk Universitet

Figur 3: Munta Cerimagics gravsten på Vestre Kirkegård i København.

I en globaliseret verden, hvor mobilitet er en betingelse ved det moderne liv, kan valg af begravelsessted og udformning af gravsteder fortælle os en hel del om tilhørsforhold.

Det gælder ikke mindst de stadig flere muslimske indvandrer- og flygtningekvinder, der i disse år vælger at lade sig begrave i Danmark frem for i oprindelseslandet. For gravsteder er ikke blot et lokus for sorg og savn, men også et rum for kulturel kommunikation, hvor gravstedets

indretning, gravstenens form og indskrift, billeder og andre dekorative elementer indgår i den måde, afdøde og efterladte iscenesætter afdøde på.

Antallet af muslimer, der dør og begraves i Danmark, har været stigende over de seneste årtier. Der er dog stadig betydeligt færre muslimske kvinder end mænd, som ligger begravet her i landet¹. Det betyder ikke, at flere muslimske kvinder end mænd nødvendigvis foretrækker at blive begravet i oprindelseslandet. En fransk undersøgelse fra 2005

Figur 1: Sa'diyyas grav på Vestre Kirkegård i København.

Figur 4: Wafiq Ra'bas' gravsten på den muslimske gravplads i Brøndby.

viser, at muslimske kvinder i langt højere grad end mænd foretrækker at blive begravet i det land, de er indvandret til, og der er ingen grund til at formode, at det skulle forholde sig anderledes i Danmark. Den skæve kønsfordeling hænger snarere sammen med, at migranter først og fremmest har været mænd, at mange kvinder er familiesammenførte og dermed er kommet senere end mændene, samt at der ofte er aldersforskel mellem ægtefæller.

Danmark som valgt fællesskab

Stort set alle muslimske kvinder der begraves i Danmark, ligger på en muslimsk begravelsesplads, dvs. enten en muslimsk afdeling på en kommunal kirkegård eller på den muslimsk ejede gravplads i Brøndby syd for København. Dette valg identificerer kvinderne som tilhængere af islam over for omverden og skaber samtidig et religiøst og kulturelt fællesskab, der både fungerer som et visuelt og rumligt udtryk for muslimsk tilstedeværelse i Danmark og som symbolsk markør for deres status som religiøst mindretal.

Når muslimske indvandrer- og flygtningekvinder vælger at blive begravet i Danmark frem for i oprindelseslandet,

må det tolkes som et tegn på tilhørsforhold – ikke nødvendigvis til den danske nation, men først og fremmest til de familiære og sociale netværk, kvinderne og deres pårørende har etableret i Danmark. Det forudsætter selvfølgelig, at kvinderne har haft et reelt valg, hvilket selvsagt ikke altid er tilfældet for flygtninge, men selv for sådanne kvinder har valget konsekvenser: For når muslimske kvinder begraves i det land, de er indvandret eller flygtet til, etableres der en ny relation mellem mennesker og sted, et geografisk tilhørsforhold som ikke uden videre kan opløses eller laves om, og dermed indskrives kvinderne sig i et valgt fællesskab, der vil kunne fungere som nyt "hjem" for afdøde, de pårørende og måske for kommende generationer.

Muslimske kvinder med arabisk baggrund

Ser man nærmere på den måde, muslimske kvinders gravsteder er udformet på i Danmark, er der store indbyrdes forskelle. Det illustreres måske tydeligst ved at sammenligne to arabisk-muslimske kvindegrave fra de muslimske afdelinger på Vestre Kirkegård i København. I figur 1 ses gravstedet for Sa'diyya, der døde i august 2003 i en alder af 45 år. Det er et anonymt gravsted, der signalerer tydeligt

tilhørsforhold til islam. Gravstenen, hvis indskrift er på arabisk, består af en grå cementblok med et lille hulrum øverst til stearinlys. De første fire linjer på gravstenen er korancitater: ”Vi tilhører Gud, og til Ham vender vi tilbage” (sura 2, vers 156); ”al-fatiha”, navnet på åbnings-suraen i koranen; samt ”Du tillidsfulde sjæl, vend tilbage til din Herre, tilfreds og til velbehag! Træd ind blandt Mine tjenere! Træd ind i Min have!” (sura 89, vers 27-30). Herunder følger fødsels- og dødsdato samt nederst over to linjer ”Afdøde Sa’diyya”. Der er hverken blomster, figurer eller anden pynt på graven, alt er holdt i grå nuancer, og gravstenen er blottet for følelsesmæssige udtryk og fremstår så upersonlig, at afdødes navn er reduceret til et enkelt umarkeret fornavn nederst på pladen.

Anderledes ser det ud med Nahla Mahmuds grav, som kan ses i figur 2. Hun døde i 2011 i en alder af 65 år, og her er der ikke meget, der signalerer tilhørsforhold til islam: Den blankpolerede gravsten i rød granit har et udskåret hjerte med et billede af afdøde i midten, gravstedet er dækket af røde, gule og hvide blomster i pletter og fugle- og englefigurer i forskellige størrelser, og der er både lanterner til levende lys og solcellelamper i forskellige former. En perleplade med en and står lænet op ad gravstenen, og til venstre herfor, i ly af en potte med timian, ligger en rød lotteriseddel med et billede af en flot blå bil og teksten ”Vind en lottobil i et år. SMS ”lottobil” til 1919”. Det er et farverigt, personligt og omhyggeligt passet gravsted, der signalerer omsorg, hyppige familiebesøg og tætte følelsesmæssige relationer til afdøde. Bortset fra de kalligraferede arabiske bogstaver på gravstenen, er der ikke noget, der umiddelbart knytter an til islam.

Bosniske kvinder

Der er således stor forskel på, hvordan arabiske kvinder og deres pårørende iscenesætter kvindernes eftermæle i en dansk kontekst. Men der kan også være fællestræk blandt muslimske kvinder, som ofte har at gøre med det sted, kvinderne oprindeligt kommer fra. Det kan illustreres med to karakteristiske eksempler på gravsten for henholdsvis en bosnisk og en palæstinensisk kvinde.

Som udgangspunkt er muslimske gravsten opbygget efter en skabelon, som også kendes fra kristne grave: Øverste del af stenen er forbeholdt religiøse markeringer, derefter følger et felt med sociale informationer (afdødes navn, fødsels- og dødsdag mm.) og nederst placeres følelsesmæssige markeringer - således også gravstenen for bosniske Munta Cerimagic, der ligger begravet med sin mand Alija i en muslimsk afdeling på Vestre Kirkegård i København. På den hvide marmorgravsten, som ses i fig. 3, er der øverst

en halvmåne og en stjerne - et islamisk symbol, som i dag primært anvendes af ikke-arabiske muslimer. Herefter følger de sociale informationer: navn, fødsels- og dødsår samt navnet på den landsby Munta kommer fra, Lastva i kommunen Trebinje i Bosnien-Herzegovina (BiH). Og nederst på stenen står der ”Taknemmelige børn” - en følelsesmæssig markering fra de pårørende. I materialevalg, opbygning og udtryk er gravstenen meget typisk for bosniske kvinder, ligesom også valget af begravelsesplads er typisk: Muslimer i Københavnsområdet har valget mellem at blive begravet på en muslimsk afdeling på en kommunal kirkegård og den muslimsk ejede begravelsesplads i Brøndby, men her ligger så vidt vides ikke nogen bosniske kvinder begravet - de synes alle bevidst at have fravalgt stedet. At Munta og hendes mand ligger på samme gravsted er ikke usædvanligt blandt bosniske muslimer i Danmark, men forekommer kun sjældent blandt andre grupper af muslimer: Her er reglen, at muslimer begravnes i enkeltgrave og typisk placeres i kronologisk rækkefølge efter dødstidspunkt, således at ægtefæller eller familier ikke ligger begravet ved hinandens side - fx er det slet ikke muligt at reservere to gravsteder ved siden af hinanden eller etablere dobbeltgravpladser på den muslimske gravplads i Brøndby. På de kommunale kirkegårdes muslimske afdelinger er familiegrave til gengæld muligt, og her ses en begyndende tendens til at etablere sådanne, også blandt fx pakistanske indvandrere.

Palæstinensiske kvinder

Hvor Muntas tilhørsforhold til islam kommer til udtryk gennem halvmånen og stjernen, forholder det sig anderledes med palæstinensiske Wafiq Ra’bas, der også er død i 2006, men som ligger begravet på den muslimske gravplads i Brøndby. Figur 4 illustrerer, hvor stor en del af hendes gravsten, der anvendes til religiøse markeringer: Øverst, indskrevet i den runde hvide cirkel, står al-Fatiha, navnet på åbningsura i Koranen, og herunder er afbildet ka’baen (den sorte helligdom i Mekka) samt minareterne fra de tre vigtigste moskeer i islam, der ligger i Mekka, Medina og Jerusalem. I den følgende tekst står der: ”I Guds, den nådige og barmhjertiges navn Alle på jorden forgår² Afdøde ved Guds vilje Hajja³ Wafiq Ra’ba, født i Palæstina 1949 død 11. jumad akhir 1428⁴ svarende til 26/6/ 2006”.

Ca. to tredjedele af stenen anvendes således til at signalere religiøst tilhørsforhold, mens den sidste tredjedel angiver sociale informationer. Her er ingen følelsesmæssige udtryk, og familiemæssige relationer kommer kun indirekte til

Figur 2: Nahla Mahmuds gravsted på Vestre Kirkegård i København.

udtryk gennem kvindens efternavn, eftersom navnepraksis i den arabiske verden primært er bundet til farens slægt - kvinder tager fx ikke deres mands efternavn ved ægteskab - og ikke til den familie, hun evt. har stiftet eller er indgået i gennem ægteskab.

Indvandremiljøets ”symbolske grænsevagter”

Indvandrer- og flygtningekvinder ses ofte som indvandremiljøets ”symbolske grænsevagter”: Netop fordi der tit er særlige koder for disse kvinders beklædning, generelle opførsel, seksuelle adfærd m.m. i det nye land, bliver de bærere af indvandrergruppens ”ære” og skal videreføre bestemte kulturelle normer og værdier. Ses de muslimske kvindegrave i den optik, giver det mening at konkludere, at de palæstinensiske kvinder først og fremmest er bærere af en religiøs identitet, der markerer afstand til majoritetssamfundet, mens de bosniske kvinder er bærere af en personliggjort familieorienteret kultur, der i højere grad markerer åbenhed over for majoritetskulturen. Det peger på, at der blandt muslimske kvinder i Danmark synes at være en udvikling i gang, der udfordrer den traditionelle forståelse af islam som et givet fællesskab, noget man fødes ind i, og

som man ikke kan fraskrive sig, og gradvis åbner op for en forståelse af islam som et valgt fællesskab, noget man kan tone op og ned og forhandle i forhold til omgivelserne.

Gravstederne viser tydeligt, at muslimske kvinder i Danmark ikke er nogen ensartet gruppe. Men det viser også, at muslimske kvinder er i færd med at skabe sig et rum her i landet, at de så at sige er ved at slå rødder i en dansk kontekst og dermed tager de første skridt mod en ny identitet, der er forankret i Danmark. Og derved skaber de ikke blot et nyt hjem for de døde og deres pårørende, men sandsynligvis også for kommende generationer.

Forslag til videre læsning:

Nielsen, H. L. (2018). Stemmer fra graven: Muslimske kvinder på danske kirkegårde og begravelsespladser. In S. Bjerrum Fossat & L. Kølle Martinsen (Eds.), *Venus, Lucie og Margrethe. Kvindehistorier i kultur, religion og politik* (pp. 154-183). Odense: Odense Universitetsforlag.
Nielsen, H. L. (2014). Det sidste hvilested: Om tilhørsforhold og identitetsdannelse blandt muslimer i Danmark. *Kulturstudier*(1), 6-30. ■

¹ Der findes ikke nogen samlet registrering af muslimske gravsteder i Danmark, men foreløbige optællinger af de største kirkegårde og begravelsespladser for muslimer på Sjælland og Fyn tyder på, at muslimske kvinder i gennemsnit udgør mellem en tredjedel og en fjerdedel af antallet af mænd, se Nielsen (2013, 2014). Opgørelsen bygger på tal fra 2012-2013. Det anslåede forhold mellem antallet af grave for mænd og kvinder medtager ikke børn under fem år samt begravede fostre.

² Der findes ikke nogen samlet registrering af muslimske gravsteder i Danmark, men foreløbige optællinger af de største kirkegårde og begravelsespladser for muslimer på Sjælland og Fyn tyder på, at muslimske kvinder i gennemsnit udgør mellem en tredjedel og en fjerdedel af antallet af mænd, se Nielsen (2013, 2014). Opgørelsen bygger på tal fra 2012-2013. Det anslåede forhold mellem antallet af grave for mænd og kvinder medtager ikke børn under fem år samt begravede fostre.

³ Denne linje er hentet fra Koranen, sura 55, vers 26.

Hajja er det arabiske ord for en kvinde, der har foretaget pilgrimsrejsen Hajj til Mekka.

⁴ Datoangivelse fra den islamiske kaldender

BØRNEAFDELING PÅ NYBORG KIRKEGÅRD

Tekst og foto:
Anders Beck Larsen (anders@nyborg-kirkegaarde.dk)

Børneafdelingen anlagt og tilplantet april 2016.

Som led i en udviklingsplan for Nyborg Kirkegård blev der i 2016 etableret en afdeling forbeholdt børn.

I 1958 blev den første afdeling til begravelse af børn taget i brug på Nyborg Assistenskirkegård. Afdelingen var placeret i udkanten af kirkegården lidt for sig selv, og det var efterhånden blevet et noget mistrøstigt sted. I forbindelse med udarbejdelsen af en udviklingsplan i 2010 – 2011 blev det besluttet, at vi skulle lave en ny afdeling til børn, som kunne byde på et bedre rum for sorgbearbejdning. På det tidspunkt havde vi ingen konkrete planer om, hvorledes den skulle se ud, og hvor den skulle ligge. Gennem årene har vi besøgt mange kirkegårde, hvor vi har søgt inspiration til en god løsning. I 2014 - 2015 besluttede vi at evaluere og revidere vores udviklingsplan. I den forbindelse blev tankerne konkretiseret, og i et planforslag fra landskabsarkitekterne Moos og Looft blev en ny selvstændig børneafdeling skitseret som et rum blandt andre rum i det nordøstlige hjørne af Nyborg Kirkegård. Området er en del af den ældste del af kirkegården, som efterhånden bestod af en stor sammenhængende græsplæne med spredte gravsteder og store træer. Det var her muligt at indpasse børneafdelingen som en blandt flere nye afdelinger.

Hvorfor en børneafdeling?

Gennem tiden havde vi fået mange børnegrave spredt ud over begge kirkegårde i Nyborg. Det må ses som et resultat af, at den oprindelige børneafdeling ikke var særlig attraktiv. Vores erfaringer med disse gravsteder var, at der ofte var problemer med at få gravstederne passet, når dødsfaldet kom lidt på afstand, og den unge familie fik flere børn. Det var ejerne af nabogravstederne ikke så glade for, og det blev lidt kedeligt at gøre den unge familie opmærksom på det.

De efterladte til et dødt barn har ofte et behov for at placere flere børnerelaterede genstande på gravstedet. Det er lidt nemmere, når man samler gravstederne i et rum, hvor der er plads til dette. Vi tror også, at det er lettere for de efterladte, når der ligger andre børn i området.

En ny børneafdeling

I foråret 2016 blev den nye afdeling anlagt. Den består af et rum omkranset af hæk, som med tiden skal blive omkring 120-140 cm høj. I rummet har vi afsat 14 kistegravpladser i midten og 33 urnegravsteder i randen. Alle gravsteder er tilplantet med en sammenhængende beplantning af stauder og enkelte græsser. Nær hjørnerne har vi plantet

I slutningen af juni 2016 fremtræder afdelingen frodig og blomsterrig.

Børnegravsted.

flerstammede syrener af sorten 'Beauty of Moscow'. Stauderne er valgt ud fra et tema med lyserøde og blå blomster, som blomstrer gennem hele sæsonen. Beplantningen er sidenhen suppleret med løg af vintergækker, hvide og blå perlehyacinter og prydløg. Gangene er udlagt i stigrus og adskillelsen af gange og bede er lavet i stål.

I det ene hjørne af rummet er der anlagt en lille chaussé-belagt plads med bænke og et søjleformet fuldpoleret monument i Blue Pearl med kløvet top. På monumentet kan familien få en forniklet bronzestjerne med barnets navn.

Det viste sig hurtigt, at forældrene havde behov for at der

Fællesmonument med stjerner.

Børneafdeling med bænke august 2016.

blev lagt en lille flad natursten på gravstedet, så der var plads til blomster, legetøj og lys. Familien kan selv vælge, om de vil have et monument på graven, og hvorledes det skal se ud. Familien skal indbetale legat for pasning af gravstedet.

Afdelingen er tiltænkt børn, som er døde under graviditeten og børn til og med 17 år. Fredningstiden for urner og kister med børn under 1 år er 10 år. For kister med børn fra 1 til og med 10 år er fredningstiden 20 år, og for kister med ældre børn er fredningstiden 25 år som for voksne på kirkegården. Der er blevet taget godt imod afdelingen, og vi har indtil nu begravet 3 i afdelingen. ■

BØRNEAFDELING I SILKEBORG

Tekst og foto:
Jens Dejgaard Jensen, jdj@skk.dk

Børneafdelingen med "Bæreren" af Filip Møller har mulighed for både urner og kister, samt forskellige gravstedstyper. Gravstederne måler 1,4x1,4 m, og udmåles ved hjælp af målepunkter.

Et særligt tilbud til begravelse af børn/for tidligt fødte blev indviet i 2014. Ved planlægningen blev der lagt vægt på valgmuligheder. Der kan vælges mellem urne og kiste. Der kan desuden vælges 4 forskellige gravstedstyper: traditionel, kombination plæne/staudebed, plæne med mindeplade, anonym plæne.

Kirkegårdsbestyrelsen arbejdede med projektet et par år, og fandt ved hjælp af fonde midler til skulpturen "Bæreren", som er udført af sten- og billedhugger Filip Møller, Hor-

sens. Med skulpturen som centralt fokuspunkt lavede Wad Landskabsarkitekter en skitse til et anlæg.

Hele området er inddelt i felter a 1,4 x 1,4 m, svarende til et gravsted. Området er tiltænkt børn – dog er der i vedtægten ikke sat nogen aldersgrænse, for hvornår er et barn ikke et barn længere? Erfaringen er dog indtil videre, at anlægget appellerer til forældre, der har mistet spæde eller for tidligt fødte børn. 6 begravelser/nedsættelser er det blevet til på 5 år. Og alle 4 gravstedstyper er blevet valgt. ■

Den farverige væg understreger at afdelingen er forbeholdt børn. Fra børneafdelingen på Flensborg Kirkegård.

ELEKTRISK MINILÆSSER

Støjsvag – minimal gene for dine besøgende

- Op til 6 timers drift og hurtig opladning
- Helt emissionsfri og meget støjsvag
- Over 200 forskellige redskaber
- Gratis demonstration hos dig

Besøg vores 3500 m² showroom på Århusvej 12, 8670 Låsby – hverdage 8.00 – 16.00

Græsklipper

Miljørive

Løvsuger

8" slange tager granafdækning

www.avant.dk

Jylland – Låsby – Tlf: 8695 7522

Sjælland – Hørve – Tlf: 5965 6037

KIRKEGÅRDE I NEW ZEALAND

Tekst og foto:
Anders Beck Larsen (anders@nyborg-kirkegaarde.dk)

Ældre lille kirkegård på den nordlige del af syddøen.

På en rejse i New Zealand i efteråret så vi mange kirkegårde på landet og enkelte i og nær større byer. Gennem samtaler med de besøgende på kirkegårdene fik vi et godt indblik i kirkegårdskulturen.

Kirkegårdene på New Zealand adskiller sig på mange måder fra kirkegårde i Danmark. De er almindeligvis placeret 1 – 3 km fra byen med landbrug som nærmeste nabo. Det giver en flot udsigt fra kirkegården. Når man kommer kørende ad landevejen ligger de der pludselig, som en lille

sparsomt indhegnet plet midt i landskabet. Kirkegårdene ejes og drives for det meste af de lokale myndigheder. Det er sjældent, at kirkegården ligger i forbindelse med en kirke.

Gravsteder erhverves for livstid, hvilket sætter sit særlige præg på kirkegårdene. Ældre gravsteder består som regel af en betonramme omkring gravstedet med et monument af natursten bagest. Midten af gravstedet er dækket af skærver eller en betonplade. Nyere gravsteder er ofte

Riversdale Cemetary ligger på en skråning omgivet af græssende får, og med bjerge i baggrunden.

På Bromley Cemetery i Christchurch er der indenfor de sidste år opstået en stor bestand af valmuer, som breder sig ud over mange gravsteder.

Balclutha Lawn Cemerary er grundlagt I 1946 i et landbrugsområde.

placeret i græsafdelinger, hvor gravstedet er markeret af en betonsokkel med et monument i natursten. I betonen er der en fordybning, der fungerer som vase. Plejen består i at græsset bliver slået. Flere steder ser det ud til, at gravstederne og kanten omkring gravstederne renholdes med glyphosfat.

Frivillige

Frivillige spiller en stor rolle på mange kirkegårde. I Riversdale er det frivillige, som passer kirkegården, og det

er den lokale Rotary klub, som har stået for registreringen af gravsteder og udarbejdelse af kort og informationstavle. Det er også Rotary, som har stået bag etableringen af en 2 km lang sti fra byen og ud til kirkegården.

På kirkegårdene i og omkring Christchurch væltede rigtig mange gravminder under jordskælvet i 2016. Da mange gravstedsejere er døde eller bosiddende langt væk, sørgede et hold frivillige for, at de væltede gravminder blev lagt regelmæssigt på de gravsteder, hvor de hørte til.

I Christchurch væltede en stor del af monumenterne under jordskælvet i 2016. En gruppe af frivillige har sørget for, at gravstene blev lagt pænt på alle gravsteder.

Soldater, som har tjent landet i krig har ret til et vederlagsfrit gravsted.

Klar til urnedsættelse på Woodlawn Memorial Gardens. Urnen er en flad plastæske, som dækkes med ca. 30 cm jord.

En af afdelingerne med børnegravsteder på Woodlawn Memorial Gardens.

Naturen sætter sit præg på gravminderne på Balclutha Lawn Cemetery.

Woodlawn Memorial Gardens er en privat drevet kirkegård med urnegravsteder. De fleste gravsteder er anlagt i bede med højstammede roser.

Privat kirkegård

I Christchurch ligger Canterbury Crematorium og Woodlawn Memorial Gardens. Det er et privat drevet krematorium med tilhørende kirkegård. Kirkegården er udelukkende udlagt med urnegravsteder. Krematorie og kirkegård er grundlagt i 1936 af Thomas Loftus Jones, som på en rejse til England blev inspireret til en kirkegård med havepræg. På kirkegården består beplantningen ved gravstederne af opstammede roser, hvor mange har en betragtelig alder. På kirkegården havde indtil flere

gartnere fuldtidsbeskæftigelse, og ancienniteten var høj. Kirkegården adskiller sig væsentligt fra de offentligt drevne kirkegårde.

I Christchurch så vi på den offentlige og den private kirkegård afdelinger til børn. Her begravede man både fostre, dødfødte og børn. I disse afdelinger var der gjort mere ud af indretningen med en flot beplantning og fællesmonument. ■

www.vmloder.dk | 9744 1700 | 6161 6942

Vinderup Maskiner A/S

Kontakt en VM Loader forhandler i dit nærområde

Vinderup & Nykøbing | Vinderup Maskiner | 9744 1700 | 6161 6942

Sønderborg | Sønderborg Skov - park & have | 7443 4050

Varde | Varde Have og Skovmaskiner | 8615 6302

Køge | Minitraktorgården Køge | 5599 3737

Næstved | Minitraktorgården | 5572 5376

Hornslet | Elite Service | 7521 0940

Besøg www.vmloder.dk og se det fulde produktprogram

1022LX (22hk)
PRIS
117.800,-

1026LX (26 hk)
PRIS
144.800,-

Kubotamotor, 3 cyl. m/vandkøling, Hurtigskift Redskabshydraulik i joystick og komplet lyspakke

Priserne er excl. moms

EN OMVEJ VÆRD

NAZARETHKIRKE- GÅRDEN I RYSLINGE

Tekst og foto:
Anders Beck Larsen (anders@nyborg-kirkegaarde.dk)

Gravsteder i græs på Nazarethkirkegården.

Ryslinge på Midtyn har i mange år været et kulturelt centrum. En højskole grundlagt af Christen Kold, en Grundtvig-Koldsk friskole og tre aktive menigheder. Ryslinge Valgmenighed blev stiftet i 1865 omkring præsten Vilhelm Birkedal, som den første valgmenighed i landet.

Ryslinge Frimenighed og Ryslinge Valgmenighed benytter begge Nazarethkirken, som ligger i den sydlige del af

byen. Udenfor kirken ligger Nazarethkirkegården. Den ejes i fællesskab af Ryslinge Valgmenighed og Ryslinge Frimenighed. De første grave blev taget i brug i 1960, så kirkegården er forholdsvis ny.

Kirkegården har sit eget særkende. Den er anlagt på en stor rektangulær græsplæne omgivet af en bøgehæk og store træer. Gravene er ikke på sædvanlig vis er omkranset

Grandækkede gravsteder med Nazarethkirken i baggrunden.

af hække, gitre eller anden kantning. Derimod ligger de frit i græsset og det giver et overordnet indtryk af ro og sammenhæng.

Det giver også en form for fællesskabsfølelse gravstederne imellem.

Gravstedsejerne er frit stillet med hensyn til anlæg af gravsteder og beplantning – så længe den er lav. Det er ikke tilladt at anvende perlegrus, perlesten og lignende på gravstederne.

En kistegravplads er udlagt som 1,5 x 3 m. Det anlagte gravsted er 1,0 x 1,8 m for et enkeltgravsted og 1,6 x 1,8 m for et gravsted med to pladser, idet den østlige del af gravene og noget af siderne er udlagt i græs. De anlagte gravsteder fremtræder hermed størrelsesmæssigt som en mellemting mellem et urnegravsted og et kistegravsted på en traditionel dansk kirkegård.

Et urnegravsted er udlagt som 1,2 x 1,2 m med plads til 4 urner.

Kirkegården har sit eget særpræg og er absolut en omvej værd. ■

På fællesgraven er der rejst et granitkors skabt af billedhuggeren Erik Heide.

LÆSERBREV

GRATIS BEGRAVELSER GIVER MINDRE ØKONOMISK FORSKELSBEHANDLING!

Af Christian Spure Hansen, CSPU@km.dk
Kirkegårdsleder, Nivå Kirkegård

Når udgiften til vedligeholdelsen af gravstedet regnes med, giver ordningen med gratis begravelse/urnenedsættelse og erhvervelse af gravsted mindre økonomisk ulighed.

I sidste nummer af bladet Kirkegården anførte Tommy Christensen i artiklen "Black Friday -På kirkegården" Citat "Men hvis vi fokuserer på fakturaer fra kirkegårdene og folkekirken til de pårørende, er det netop økonomisk forskelsbehandling der springer i øjnene; at man gør en bedre handel ved at vælge kistebegravelse frem for Kremation/urnenedsættelse med denne nye "rabortordning".

Ovenstående er ikke korrekt i alle tilfælde. Med den nye ordning, med gratis begravelse og erhvervelse af gravsteder i Fredensborg Provsti, er der blevet en mindre økonomisk forskelsbehandling mellem urnenedsættelse og begravelse.

Den mest benyttede gravstedstype på Nivå kirkegård er plænegravstedet.

I 2018 kostede det flg. for hhv. begravelse/urnenedsættelse i en plæneplads for et folkekirkemedlem i Fredensborg provsti:

- Begravelse i en plæneplads i alt 11.818 kr. inkl. vedligeholdelse
- Urnenedsættelse i en plæneplads 5.070 kr. + kremering ca. 3.000 kr. i alt ca. 8.000 kr. inkl. vedligeholdelse og kremering.

I år 2019, med den nye ordning med gratis begravelse og erhvervelse af gravsted, ser tallene således ud:

- Begravelse i en plæneplads i alt 5.300 kr. inkl. vedligeholdelse
- Urnenedsættelse i en plæneplads 2.650 kr. + kremering ca. 3.000 kr. i alt ca. 5.600 kr. inkl. vedligeholdelse og kremering.

Den nye ordning med gratis begravelse og erhvervelse af gravsted, giver bedre mulighed for at det betydningsfulde valg mellem en begravelse eller urnenedsættelse kan ske med hjertet, i stedet for at det er økonomien der skal bestemme. ■

TEMADAG

ER DU KLAR TIL DEN NYE FERIELOV?

Bliv klogere på den nye ferielov, når FDK afholder temadag d. 11 juni på Hotel Fredericia. Foto: Screenshot fra www.hotel-fredericia.dk

FDK afholder temadag i Fredericia, tirsdag d. 11. juni 2019. Emnet er overgangen til den nye ferielov.

Juridisk chef og advokat Rami Christian Sørensen er specialist i ansættelses- og arbejdsret gennem 25 år. Han vil bruge dagen på at gennemgå aspekterne i den nye ferielov og kommer bl.a. omkring flg. emner

- Ny ferielov med markante ændringer i bl.a. regler for optjening og afvikling
- Samtidighedsferie
- Nyt ferie år og ferieafholdelsesperiode
- Grundigt kendskab til den nye ferielovs opbygning og indhold
- Overgangsperiode fra gammel ferielov til ny ferielov
- Gennemgang af de komplicerede regler vedr. overgangsperioden, herunder indberetning/indbetaling til nyoprettet fond, der skal administrere indefrosne feriemidler
- Nye indberetningsfrister

Praktiske oplysninger:

Tirsdag d. 11. juni 2019, kl. 10.00 til kl. 15.00
Hotel Fredericia
Vestre Ringvej 96
7000 Fredericia
Pris: 895,- kr., inklusive frokost

Vær opmærksom på, at ved parkering på hotellets parkeringsplads skal du registrere din bil i receptionen ved ankomst.

Tilmelding:

Ønsker du at tilmelde dig temadagen kan du benytte formularen på FDK's hjemmeside, www.danskekirkegaarde.dk.

Har du spørgsmål, så kan du kontakte vores kursusleder Uffe Strandberg Larsen på kursus@danskekirkegaarde.dk eller på telefon: 30 78 79 50

Tilmeldingsfrist: Tirsdag den 30. april 2019 ■

KURSUS I DATA-BESKYTTELSE – GDPR

Kirkeministeriet afholder 3 seminarer om databeskyttelse for folkekirkens ansatte.

Formålet med seminarerne er at give deltagerne en praksisnær indføring i GDPRs betydning og indflydelse på de daglige arbejdsrutiner, herunder at give en forståelse for bevæggrundene for regelsættet. Altså at give en god indføring i reglerne i GDPR og sikre en oversættelse til dagligdagssituationer, så deltagerne får noget helt konkret og brugbart med hjem.

Deltagelse er gratis for folkekirkens ansatte, der er omfattet af CFU, da seminarerne er finansieret via ubrugte midler fra Kompetencefonden 2017. Landsforeningens medlemmer kan derfor ikke deltage, da midlerne stammer fra overenskomstforhandlingerne og dermed er øremærket de ansatte.

Tilmelding til seminaret udløser automatisk en bevilling fra Kompetencefonden, svarende til deltagergebyret. Deltagergebyret dækker deltagelse og forplejning i forbindelse med seminaret.

Der vil være plads til 100 – 120 deltagere pr. seminar. Seminarerne afholdes 3 forskellige steder i landet på flg. dato'er

Torsdag d. 13. juni: Comwell Hotel i Roskilde
Onsdag d. 19. juni: H. C. Andersens Hotel/Odeon i Odense
Torsdag d. 12. september: Munkebjerg Hotel i Vejle

Information om tilmelding kan findes på www.folkekirkenspersonale.dk ■

Kursus i databeskyttelse (GDPR)

Hvornår er der sket et databrud?

Må præsten gemme gamle begravelsestaler?

Skal der hængelås på alle vores skabe?

Sidder du med lignende problemstillinger?

Ønsker du at bruge en dag med kolleger landet over for at drøfte og få svar på disse og andre konkrete spørgsmål om databeskyttelse i folkekirken?

13. juni 2019: Comwell Roskilde

19. juni 2019: Odeon Odense

12. september 2019: Munkebjerg Hotel Vejle

Tilmelding på www.folkekirkenspersonale.dk fra 1. april 2019

Kursusafgiften er dækket af Kompetencefonden

STAMA Løvsuger

- Elektrisk fremdrift og 13 hk B&S Vandguard motor til sugeenheden.
- Lader op under kørsel.

STAMA Parker EL

- Vedligeholdelsesfrie gelbatterier.
- Lad med 3-vejs tip.
- Pålidelig og let at betjene.

STAMA Multi EL

- Med affjedret foraksel for god kørekomfort.
- Smal model med mange tilbehørsmuligheder.
- Hydraulisk drejelad.

NESBO Miljørive

- Skuffer, river og planerer i én arbejdsgang.
- Fås som bugseret eller liftophængt.
- Arbejdsbredde: 1000 - 2000 mm.

STAMA Mini EL

- Knækstyret og med vendbar førersæde.
- Servostyring.
- Hydraulisk tiplad (Manuel drejelad som ekstraudstyr).

STAMA Maxi EL

- 4-hjulstræk (4WD).
- Knækstyret og med vendbar førersæde.
- Hydraulisk tiplad (Hydr. drejelad som ekstraudstyr).

STAMA Micro EL

- Handy lille ståtruck med vippelad.
- Vedligeholdelsesfrie batterier.
- Stort tilbehørsprogram.

SE OG PRØV DET
STORE UDVALG AF
STAMA MASKINER
HOS NEDENSTÅENDE
FORHANDLERE:

Almas Park & Fritid, Ålborg & Brønderselv

Lyngfeldt A/S, Hadsten

Anker Bjerre A/S, Holstebro & Lemvig

Herning Skov, Have & Park A/S, Herning

Vemas A/S, Vejle

Varde Have og Skovmaskiner ApS, Varde

Hans Holm A/S, Tinglev

Sønderborg Skov- Park & Have Maskincenter ApS, Sønderborg

Heden Maskinforretning A/S, Ringe

Havdrup Maskinforretning A/S, Havdrup

ÅRSMØDE 2019 FOR DKL & FDK

Rammerne om årsmødet 2019 er Marselis Helnan Hotel, der ligger tæt på skov, strand og Aarhus midtby. Foto: Screenshot fra www.helnan.dk

I dagene 2.- 4. september 2019 afholder DKL og FDK årsmøde i Aarhus.

Programmet er nu på plads og man kan bl.a. høre mere om den nye ferielov, gældsinddrivelse, deltage i ekskursionen til Vestre og Nordre Kirkegård og Moesgaard Museum, samt gøre en god handel på mandagens leverandørudstilling.

Årsmødet 2019 finder sted i utroligt smukke omgivelser på Helnan Marselis Hotel, tæt på skov og strand. Vi glæder os til at se dig!

Program

Mandag d. 2. september

- Ankomst fra kl. 9.00
- Udstillingen kan besøges hele dagen
- "Den nye ferielov" v. Julius Rechendorff, forretnings-specialist ATP
- Gældsinddrivelse via PSRM, SKAT.dk
- DKL's generalforsamling
- Nyt om dagpengeregler, pension og FH v. Christina Puig, konsulent FTF-a
- FDK's generalforsamling

Tirsdag d. 3. september

- CO₂ regnskab, udviklingsplaner og driftspolitik v. Erik Bach, fuldmægtig, Aarhus kommunes kirkegårde.
- Ekskursion til
 - o Aarhus Vestre kirkegård, med mulighed for at besøge krematoriet og den muslimske afdeling
 - o Foredraget "En god historie" v. Klaus Bertelsen, cand. mag

- o Aarhus Nordre kirkegård, Skovkirkegård v. Allan Krarup Rask, projektleder
- o Moesgaard Museum m. foredraget "De dødes liv" v. Anders Emil Rasmussen, museumsinspektør. Udstilling samt kaffe på "taget"
- Konferencemiddag

Onsdag d. 4. september

- "Kirkegårdenes økonomi og muligheder" v. Jacob Ølgaard, specialkonsulent og Klaus Kern, økonomichef Kirkeministeriet
- "Hjælp mig med at forstå dig" v. Tommy Krabbe, cand. mag i interpersonel organisationskommunikation
- Frokostbuffet for tilmeldte

Praktiske oplysninger

2. – 4. september 2019
Helnan Marselis Hotel
Strandvejen 25
8000 Aarhus C
www.helnan.dk, Tlf.: 86 14 44 11

Tilmelding

Tilmeldingen til årsmødet sker via FDK's hjemmeside: www.danskekirkegaarde.dk/aktiviteter/arsmode
Sidste tilmeldingsfrist er d. 15. juni 2019
Husk at notere eventuelle fødevarerallergier i feltet bemærkninger.

Pris

4.900 kr. inkl. moms.
Tilkøb af frokost onsdag: 200 kr. ■

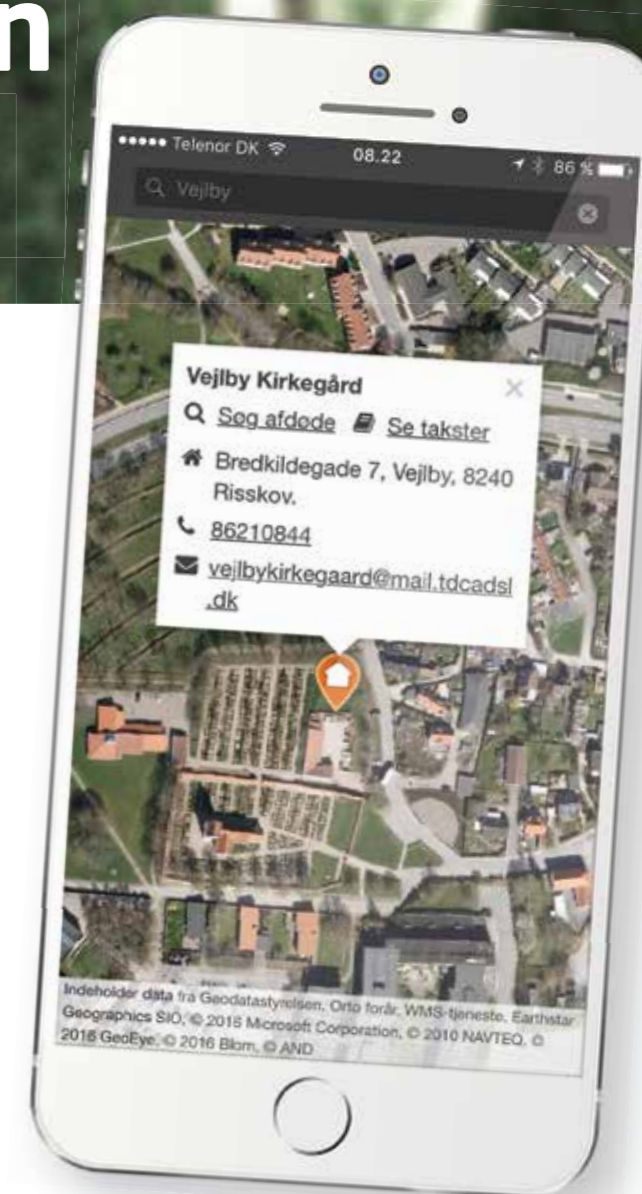
Find gravsted Gratis app til din smartphone

Gør det let for kirkegårdens besøgende

En GRATIS service, som alle kirkegårde kan tilmelde sig. På www.findgravsted.dk eller via den nye app vises placeringen af alle kirkegårdens gravsteder, samt takster og kontaktoplysninger.

Fås til både Android og iPhone (iOS).

Nu med over
1000 tilmeldte
kirkegårde

Kontakt EG Brandsoft
på 9928 3565, og få en
gratis demonstration.

Kirkegårdsassistent ved Roskilde Kirkegårde

Stillingen som kirkegårdsassistent ved Roskilde Kirkegårde er ledig til besættelse pr. 1. juli 2019. Stillingen er en tjenestemandstilling som aflønnes efter lønramme 32, skalatrin 43 for tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken og udgør på nuværende tidspunkt ca. 33.800 kr. pr. måned og pension efter lov om tjenestemandspension. Der er mulighed for kvalifikationstillæg.

Roskilde kirkegårde består af 3 kirkegårde, Østre Kirkegård med kapel, samt Gråbrødre Kirkegård og Gl. Vor Frue Kirkegård med tilsammen ca. 300 begravelser / urnesættelser om året. Derudover varetages kirkegårdsdriften på yderligere 4 kirkegårde i et driftssamarbejde.

Kirkegårdslederen har det daglige ansvar sammen med kirkegårdsudvalget, og kirkegårdsassistenten vil sammen med dem være med til at tegne kirkegårdsledelsen. Der er ca. 25 medarbejdere på kirkegårdene i vækstsæsonen,

1 medarbejder i kapellet samt 3 medarbejdere i administrationen.

Som kirkegårdsassistent:

- deltage i kontoradministrationen på kapelpladsen med en fast ugentlig dag
- skal du i samarbejde med kirkegårdslederen stå for den daglige drift af 7 kirkegårde
- skal du være med til at videreudvikle den fysiske planlægning af Roskilde Kirkegårde
- har du opgaver i forbindelse med begravelser og urnesættelser
- har du selvstændig kontakt til kunder, leverandører og samarbejdspartnere
- skal du i samarbejde med kirkegårdslederen stå for personaleansvaret for gartnergruppen
- Stå for HR og lønarbejde

Vi forestiller os, at du:

- har erfaring med ledelse og har en uddannelse som f.eks. have- og parkingeniør, skov- og landskabsingeniør, jordbrugsteknolog, anlægsgartner med efteruddannelse eller lignende kvalifikationer. De personlige kvalifikationer og erfaringer vægtes højere end den formelle uddannelse.
- har erfaring med driftsstyring af grønne områder
- har en åben, engageret og ærlig ledelsesstil
- har en veludviklet evne til at prioritere og planlægge
- kan bevare roen og overblikket, når tempoet bliver højt
- har økonomisk indsigt
- er fortrolig med anvendelse af IT
- har en god mundtlig og skriftlig formuleringsevne
- har kendskab til folkekirken (vil være en fordel).

Vi kan tilbyde:

- et spændende og udfordrende job med alsidigt indhold
- en arbejdsplads der giver mulighed for personlig udvikling
- fleksibel arbejdstid, der giver balance mellem arbejde og privatliv

Det fulde stillingsopslag kan ses på: <http://www.roskilde-kirkegaarde.dk/Ledige-stillinger.471.0.html>

Spørgsmål stilles til kirkegårdsleder Rasmus Christoffersen, rc@roskilde-kirkegaarde.dk, tlf. 21 14 36 88.

Ansøgningen med relevante bilag sendes til 7156fortrolig@sogn.dk

Ansøgningsfrist: 12. maj 2019 kl. 12.00. Ansættelsessamtaler forventes afholdt d. 20. maj med en anden runde 24. maj

Herstedvester Kirke søger ny kirkegårdsleder «Simply The Best...»

Herstedvester Kirkegård er flere slags kirkegårde samlet i en stor kirkegård

I 2018 modtog Herstedvester Kirkegård Albertslund Kommunes Virksomhedspris - en pris vi er stolte af, og som vi synes forpligter. Vi har en kirkegård med et rigtig godt arbejdsmiljø, hvor der er gjort en særlig indsats for at integrere personer, der ellers har vanskeligt ved at finde fodfæste på arbejdsmarkedet.

Vores nuværende kirkegårdsleder er blevet headhuntet til en af Københavns største kirkegårde, så derfor søger vi en kompetent og dynamisk kirkegårdsleder med interesse for kirkegårdens drift og udviklingsmuligheder.

Vi søger en leder med stærke kompetencer indenfor administration, økonomi og personaleledelse. Vi foretrækker, at du som ansøger har erfaring som kirkegårdsleder og en uddannelse som hortonom, gartner, gartner, gartner eller anden relevant uddannelse. Vi forventer, at du er en ambitiøs og positiv leder, som kan inspirere og begejstre og slå en munter tone an, men som også kan tage de svære samtaler og beslutninger.

Arbejdsopgaverne er mange og kræver prioritering, god planlægning og uddelegering af opgaver og ansvar. Vi kan tilbyde en på alle måder velpasset og veldrevet arbejdsplads; hvor dagligdagen er præget af glæde, munterhed og stort engagement.

Du skal være daglig leder for et personale, som består af en souschef, en fastansat og tre «sommerfugle» samt to kirketjenere. Du skal være en habil it-bruger. Vi benytter bl.a. Kirkeweb og Brandtoft.

Beskæftigelsesgraden er 100% svarende til års og timenorm 1.924 timer. Stillingen er en tjenestemandstilling og er klassificeret i lønramme 30 med et særligt tillæg (administrationstillæg) på kr. 4.700 årligt (grundbeløb pr. 31.3.2012 pt. svarende til kr. 5.032.37 årligt).

Hvis dette job er interessant for dig, så kontakt: menighedsrådsformand Lena Hylager mob. 22 44 91 14 og/eller næstformand/kontaktperson Per Møller mob. 24 78 24 96 og kom ud forbi til en rundvisning og uformel samtale.

Skriftlige ansøgningsbilag og cv, sendes til: ansogninghvk@gmail.com Mærket: Kirkegårdsleder

Sidste frist for ansøgning er: Mandag d. 6/5-2019 kl. 12

Ansættelsessamtaler vil finde sted i uge 20

Stillingen ventes besat 1. september 2019

Du bedes vedhæfte kopi af eksamensbeviser, kursusbeviser, udtalelser fra din nuværende arbejdsgiver og tidligere ansættelser.

Tekst og foto:
Jens Dejgaard Jensen (jdj@skk.dk)

22. oktober 2018: Den hvide moschata-rose 'Waterloo' blomster stadig, og den storblomstrede 'Nostalgie' bagved har sin mest intense blomstring sidst på sæsonen.

Flere steder i landet findes fornemme samlinger af roser, her fra Geografisk have i Kolding.

ROSER

Roser er blandt de buske, som har den længste blomstringstid – 4-5 måneder i mange tilfælde. Og de fascinerer med skønhed og nogen gange også duft.

Roser findes i alle farver – undtaget rene blå farver. Roser er også berygtede for bladluseangreb, meldug, stråleplet og andre dårligdomme. Men det behøver nu ikke være så svært. Der er nogle få grundregler: Lys skal der til. De fleste roser skal have mindst 6 timer fuld sol om dagen. Jorden skal være i orden, med et reaktionstal tæt på 7 - og så skal Kalium-tallet være i orden, tilførsel af kompost hjælper på begge dele. Særligt de konstant blomstrende busk- og storblomstrede roser kræver meget næring. Beskæring af busk- og storblomstrede roser finder traditionelt sted i april, når vi har allermest travlt. Derfor beskærer nogen dem allerede i januar-februar – og da roserne ikke ved bedre, går det normalt godt.

Det Danske Rosenselskab udgiver "Rosennytt" 4x årligt – et tidsskrift skrevet af rosenelskere, både amatører og professionelle. Her bemærker jeg som læser, at der findes rosendyrkere, der går ind for kemisk krigsførelse, ligesom

der også findes sprøjtefri rosendyrkere. Jeg tilhører selv den sidste kategori, og efter at have lært lektien med passende Rt og Kt, klarer mine roser sig meget bedre – bladlus går almindeligvis ret hurtigt væk af sig selv, og svampesygdommene gør ikke nævneværdig skade.

Men hvilke roser skal man så vælge, hvis man gerne vil i gang, men tøver på grund af angst for bladlus og stråleplet? Jeg vil foreslå de historiske roser – dvs. rosensorter som har overlevet på markedet i årtier, måske i århundreder. De er netop blevet 'historiske' fordi de klarer sig godt! Desuden vil jeg fremhæve moschata-roserne – de har kaskader af blomster (nogen med duft) og de er generelt sunde. ■

Et par overskuelige bøger om roser er:

- Jane Schul: Hårdføre skønheder
- Torben Thim: Historiske roser
- Se også www.rosenselskabet.dk

Transportere el – benzin – diesel
250 – 1200 kg lastevne

Vacuumsuger flere modeller

NICODAN

Nicodan Teknik Aps Lysemosen 25, DK – 8600 Silkeborg
Tlf 8757 2055 www.nicodan.dk info@nicodan.dk

Professionel rod-, stød- og stubfræsning gennem 34 år

Hækfræsning

er et af vore mest efterspurgte fræseprodukter når man skånsomt og effektivt vil fjerne rødderne fra et vildvokset buskads eller en gammel hæk.

Hasselholm AB - Box 263 - SE-441 25 Alingsås
Tel. +46 (0)322-502 90 Fax +46 (0)322-551 80 -
www.hasselholm.se - info@hasselholm.se
Vort gratisnummer: 80 88 12 16

KATO-IHI minigravere

Salg - service - reservedele

KATO-IHI 19VXT 1905 kg · Motor 15 hk · Kabine, varme, radio og 2 arbejdslygter
Proportionalstyrede joystik · Udskydelige bæltter 898/1300mm
1 Proportional hydraulik udtag

Kampagnepris
169.500,-

Japansk kvalitet

Kontakt Vagn Hansen 23 67 88 44 (Syddjylland) eller Brian Sandfeld 24 81 44 88

BRDR. HOLST SØRENSEN A/S
FOR FREMTIDENS LANDBRUG, BYGGE & ANLÆG

TLF. 76 88 44 00 · WWW.BHSRIBE.DK

CLAUS TØNDER JENSEN

Af Claus Tønder Jensen, cljen@esbjergkommune.dk
Kirkegårdsleder, Esbjerg Kommunale Kirkegårde

Jeg er uddannet Skov- og Landskabsingeniør fra Skovskolen. Da stillingen som Kirkegårdsleder ved Esbjerg Kommune blev slået op, så jeg muligheden for at komme tilbage til grøn forvaltning og personaleledelse.

Kort om mig

48 år, bor i Bramming med min kæreste og vores søn. Dimitterede fra Skovskolen som Skov- & Landskabsingeniør i 1999.

Vildtforvalter fra Vildtforvaltningsskolen Kalø i 2001. Karrieremæssigt startede jeg som underviser ved AMU-Syd indenfor gartner tekniske fag og naturpleje. Desuden underviste jeg i diverse kurser indenfor personaleudvikling, ledelse og teambuilding.

Efter AMU var jeg et lille års tid ansat ved en større jagtforretning.

2005-2012 var jeg ansat som produktionstekniker i en skum-plast virksomhed, der bl.a. producerer skåret og støbt skum og stel til designmøbler. Et rigtig spændende job, der pludselig var gået 7 år med. Det lugtede bare for lidt af klorofyl og jeg begyndte at overveje om ikke jeg skulle tilbage i mit fag med det grønne igen.

Så blev stillingen som Kirkegårdsleder ved Esbjerg Kommune slået op, og jeg tænkte at her var der en mulighed for at komme tilbage til grøn forvaltning og personaleledelse. Jeg søgte stillingen og d. 1. april 2012 startede jeg i jobbet.

Esbjerg Kommunale Kirkegårde

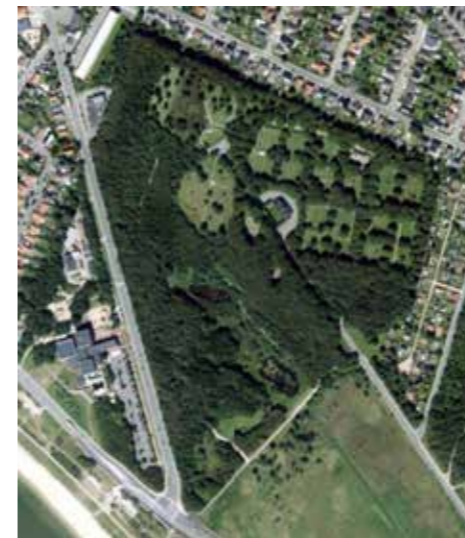
Esbjerg Kommune administrerer og drifter 4 kirkegårde og

Arbejdet som kommunal Kirkegårdsleder er hverken kedeligt eller ensformigt.

Jerne Kirkegård er delt i to af Strandby Kirkevej.

Fovrfeld Gravlund er meget naturpræget, med store fuldkronede træer og alléer, skov og søer.

En stor del af Novrup Kirkegård er udpeget til katastrofegravelsesplads. Her dyrkes bl.a. pyntegrønt.

et krematorium. Arealmæssigt er der samlet set 74 ha. En del af arealet (46,6 ha) er naturområder. 27,4 ha er reelt kirkegårde, hvoraf 16,9 ha er fællesarealer og 10,5 ha er egentlige gravsteder.

Fovrfeld Gravlund ligger meget tæt på Esbjergs vartegn "De hvide mænd" og Fiskeri- & Søfartsmuseet. Det samlede areal for Gravlund er 41,5 ha hvoraf 9,6 ha er kirkegård. Kirkegården ligger for enden af en af de naturstriber, der gennemskærer byen.

Kirkegården rummer de fleste gravstedstyper, en muslimsk kirkegård og 1. januar 2019 åbnede Esbjerg Kommune også en skovkirkegård her.

Gravlund rummer desuden 2 krigsgravsområder. En for tyske soldater og flygtninge og en for Allierede soldater. Desuden en Mindemur for omkomne esbjergensere under 2. verdenskrig samt en Mindelund for omkomne fiskere op gennem 1900-tallet.

Kirkegården ved Gormsgade er Esbjergs Assistentkirkegård og rummer størsteparten af Esbjerg bys pionerer. Kirkegården er 7,6 ha. stor og er en rigtig bykirkegård. Der er mange store træer og rygraden er en lindealle af formklippede lindetræer, hvor kapellet ligger midt på. Kirkegården er meget besøgt af pårørende og mange borgere går dagligt igennem kirkegården.

Jerne Kirkegård er byens ældste kirkegård, der går tilbage til 1100-tallet og ligger på det næsthøjeste sted i Esbjerg. Kirkegården er delt af Strandby Kirkevej, hvor Jerne Kirke ligger på den ene side, med sin gamle landsbykirkegård på ca. 1 ha., omkranset af et stendige. På den anden side ligger den største del af kirkegården, ca. 5 ha, som er me-

get nyere og en typisk bykirkegård. Kirkegården er bundet sammen af høje klippede lindehække med fodkasse af buksbom, der indrammer afdelinger og veje. Kirkegården rummer bl.a. en katolsk afdeling.

Novrup Kirkegård ligger længst mod øst og er arealmæssigt ca. 19 ha. En stor del af kirkegården er udpeget til katastrofegravelsesplads. På det areal dyrkes pyntegrønt og skov. Den aktive del af kirkegården rummer en stor Ege-oval med rododendron i bunden. Inde i ovalen er der kiste og urnegrave i plæne. Urnerne på små "gravhøje" omkranset af bøgehække. Udenfor ovalen er der en mere traditionel afdeling med side- og baghække, en anonym urneafdeling og en anonym kisteafdeling.

På Novrup kirkegård ligger Esbjerg Kommunale Krematorium, der blev opført i 1974. Krematoriet foretager ca. 1200 kremeringer årligt, hvoraf ca. halvdelen nedsættes på Esbjerg Kommunale kirkegårde. Krematoriet er i de sidste år blevet moderniseret en del ift. kølefaciliteter, kistehåndtering og sagssystemer.

Udviklingsplaner, digitalisering og fælles administration

Esbjerg Kommunale Kirkegårde oplever som de fleste andre steder, at man dropper familiegravsteder og lader sig kremere fremfor kistebegrave. Derfor er der efterhånden mere end plads nok på kirkegårdene.

Der er blevet udarbejdet udviklingsplaner for 3 af kirkegårdene og vi arbejder på at få den sidste plan færdiggjort. Planerne går bl.a. i retning af at samle begravelsesaktiviteterne omkring kapellerne og lade yderområderne blive mere publikumsvenlige, med opholdsrum, parkpræg og driftsvenlige. En anden vigtig retning bliver at fortælle historie på flere forskellige emner og former. Der skal

Gravlund for 299 Allierede soldater fra 2. verdenskrig (tv) og gravlund for ca. 1400 tyske soldater og 150 flygtninge (th) kan ses på Fovrfeld Gravlund.

anlægges stier, hvor man passerer bevarede monumenter og gravsten, der forsynes med QR koder, linket op på historier fra lokalhistorisk museum m.v. Der skal laves udstilling omkring krigsgravene med mulighed for at slå op i elektroniske arkiver. Alt sammen meget spændende planer og projekter, der ligger og venter i fremtiden.

Vi arbejder pt. på højtryk for at få sat "strøm" til vores gravsteder. En optegning i GIS af ca. 38.000 gravsteder og efterfølgende kobling med Brandsoft systemet, vores nye udviklingsplaner m.m. giver en retning at planlægge og koordinere ud fra. Et projekt, der efterhånden har været i gang i 4 år.

I 2019 opfører vi et nyt hus på Kirkegården ved Gormsgade. Her er det meningen at samle alle medarbejderne, så planlægning, prioritering og koordinering er samlet ét sted. Besparelser og nedskæringen i medarbejderstaben kræver en mere koordineret indsats, for at vi kan levere vores kerneydelse. De små kontorer vi har haft på kirkegårdene nedlægges og samles i en fælles administration i Gormsgade. Herfra vil vi servicere borgerne og pårørende sammen med vores kirkegårds kontor på Rådhuset.

Organisering

Til at drifte kirkegårdene og krematoriet, har jeg pt. 22 fastansatte gartnere og specialarbejdere. Da jeg startede

som Kirkegårdsleder for 7 år siden var der 33 ansatte, men besparelser, effektiviseringer og hvad det ellers hedder nu om dage, har indskrænket medarbejderstaben med 1/3. Til forskel fra Menighedsrådsstyrede kirkegårde, har vi i stedet et byråd og tekniske udvalg, der lægger de store linjer og som skiftes løbende ud. Kommunalt drevne kirkegårde modtager ikke ligningsmidler fra Kirkeministeriet, så her er der tale om brugerbetaling, hvilket afspejles i taksterne på vores ydelser.

Ud over funktionen som Kirkegårdsleder, er jeg også en del af ledelsen i Entreprenør ved Esbjerg Kommune, som kirkegårdene er en del af. Der indgår jeg også i Vejvagtens året rundt, der står for at assistere Beredskabet og løse ad-hoc opgaver ifm. Infrastrukturen, herunder vinterberedskabet, saltning og snerydning. Derudover fungerer jeg som Vildtkonsulent for Esbjerg Lufthavn med rådgivning ifm. projekter omkring lufthavnen, vildtregulering, plantninger m.v. Senest er jeg blevet en del af Danske Krematoriernes Landsforening som suppleant i bestyrelsen. Et rigtig spændende arbejde med nutidens og fremtidens krematoriedrift.

Så arbejdet som Kommunal Kirkegårdsleder er ikke kedeligt og ensformigt, men giver mulighed for at forme både kirkegårde, krematorie og medarbejdere i en konstant foranderlig verden. ■

KORT NYT

1

Kremationer i Danmark i 2018

Kremationsprocenten fortsætter med at stige en lille smule i Danmark: 83,9 % af de 55.232 danskere, der døde i 2018, blev kremeret. Det er ca. 0,9 % flere end i 2017. I alt blev der foretaget 46.340 kremeringer på landsplan. 55,4 % af kremationerne har fundet sted på et folkekirkeligt drevet krematorium og resten (44,6 %) på et kommunalt drevet krematorium.

Kremationsprocenten er fortsat højest øst for Storebælt, hvor 89,7 % blev kremeret. Vest for Storebælt er kremationsprocenten på 79,2.

Krematorium	Antal
Aabenraa	1.997
Aalborg	2.905
Aarhus	2.544
Ballerup	1.953
Esbjerg	1.208
Frederiksberg/Søndermark	1.566
Fælleskrematoriet Kolding /Fredericia Provstier	2.334
Fælleskrematoriet, Ringsted	8.431
Glostrup	1.858
Hillerød	1.520
Hjørring	1.144
Holstebro	2.432
Horsens	1.874
Københavns Kommune - Bispebjerg/ Sundby	6.448
Odense	2.629
Randers	1.839
Rønne	451
Silkeborg	1.669
Svendborg	1.538
Kremationer i alt	46.340
Døde i alt	55.232
Kremeringsprocent	83,9

Kilde: www.dkl.dk

2

Pensionsudgifter hæver landkirkeskatten

I 2018 foretog Kirkeministeriet en genberegning af ministeriets pensionsforpligtigelse overfor nuværende og tidligere tjenestemandssatte kirkefunktionærer – og det var ikke gode tal, der kom frem...

Det viste sig nemlig, at der kommer til at mangle ca. 5,5 milliarder for at kunne dække udgiften til udbetalingen af tjenestemandspensionerne i de kommende år. En del af forklaringen tilskrives danskernes stadigt længere levealder.

Selv om tjenestemandssættelsen efterhånden er afskaffet for de fleste kirkefunktionærers vedkommende, har folkekirken fortsat

pensionsforpligtigelse overfor ca. 1.800 nuværende og forhenværende tjenestemænd.

Siden 2007 har de enkelte sogne skullet betale et pensionsbidrag på 18,4 % for deres tjenestemandssatte kirkefunktionærer. Den nye beregning har vist, at den procentsats burde have været fastsat til 42,8 % i 2007, for at dække de kommende pensionsudgifter.

Kirkeministerien har derfor valgt at hæve landkirkeskatten med 70 millioner fra 2021. Det svarer til, at de enkelte sogne fra 2021 skal spare ca. ca. 1,22 % af ligningsmidlerne, som så i stedet går til Fællesfonden, der bl.a. dækker udgiften til udbetaling af tjenestemandspensionerne.

Kirkeminister Mette Bock er glad for, at folkekirken parter har været parate til at løfte folkekirken pensionsforpligtigelser på en solidarisk måde. Hvis de enkelte sognes arbejdsgiverbidrag til deres nuværende tjenestemandssatte funktionærers pension, skulle have dækket underskuddet i fællesfondens pensionskasse, ville arbejdsgiverbidraget skulle have været fastsat til 91,5 %.

Kilde: www.kirke.dk

3

Statens topforhandler genvalgt

Centralorganisationernes Fællesudvalg (CFU) har genvalgt Flemming Vinther som formand og dermed topforhandler for de ansatte i staten.

Flemming Vinther får med genvalget fornyet sit mandat for en to-årig periode. Nogle af hans væsentligste opgaver bliver at sørge for gode rammer for OK21, og at der bliver fulgt op på resultaterne fra OK18.

Flemming Vinther udtaler bl.a. "Ved OK18 nåede vi nogle gode og vigtige resultater. Vi sikrede den betalte spisepause som en overenskomstmæssig ret, privatlønsværnet og suspendering af reguleringsordningen er afskaffet. Og hensigtsserklæringen fra OK15 om udligning af den fiktive lønforskel mellem det private og statslige arbejdsmarked – også kaldet "løngabet" – er faldet bort".

CFU har samtidig valgt Anders Bondo Christensen som næstformand for CFU. Anders Bondo Christensen er formand for Lærernes Centralorganisation (LC).

Parterne i CFU-samarbejdet består af Akademikerne, Stats- og Kommunalt Ansattes forhandlingsfællesskab (SKAF) samt Offentligt Ansattes Organisationer (OAO). Tilsammen repræsenterer CFU ca. 180.000 ansatte i staten.

Kilde: CFU, Sekretariatet

KALENDEREN

8. september 2018 - september 2019

Gravmindeudstilling på Herlufsholm Kirkegård

Fire meget forskellige kunstnere har fået til opgave nytænke et gravminde til henholdsvis Mindelund for Herlovianere, Familiegravsted og Urnegravsted i græs. Der vil være udstilte kunstværker forskellige steder på kirkegården. Udstillingen kan ses på Herlufsholm Kirkegård, Herlufsholm Allé 169, 4700 Næstved, frem til september 2019.

3. - 4. juni 2019

Årsmøde i Foreningen for Kirkegårdskultur

Foreningen for Kirkegårds kulturs årsmøde afholdes i Haderslev stift. Medlemmerne får invitation tilsendt - årsmødet annonceres også på hjemmesiden www.kirkegaardskultur.dk.

11. juni 2019

Er du klar til den nye ferielov?

FDK afholder temadag på Hotel Fredericia, hvor aspekterne i overgangen til den nye ferielov gennemgås. Se mere herom i bladet. Tilmelding kan ske via formularen på FDK's hjemmeside, www.danskekirkegaarde.dk, senest d. 30. april 2019

13. juni 2019

Kursus i databeskyttelse - GDPR

Kirkeministeriet afholder et seminar om databeskyttelse (GDPR) på Comwell Hotel i Roskilde. Deltagelse er gratis for folkekirkens ansatte. Se mere herom i bladet. Information om tilmelding kan findes på www.folkekirkenspersonale.dk

19. juni 2019

Kursus i databeskyttelse - GDPR

Kirkeministeriet afholder et seminar om databeskyttelse (GDPR) på H. C. Andersens Hotel/Odeon i Odense. Deltagelse er gratis for folkekirkens ansatte. Se mere herom i bladet. Information om tilmelding kan findes på www.folkekirkenspersonale.dk

28. - 30. august 2019

Have & Landskab

Den grønne fag-udstilling Have & Landskab afholdes på Selandia-CEU i Slagelse. Se mere på www.haveoglandskab.dk

28. - 30. august 2019

Have & Landskab

Den grønne fag-udstilling Have & Landskab afholdes på Selandia-CEU i Slagelse. Se mere på www.haveoglandskab.dk

2. - 4. september 2019

Årsmøde for FDK og DKL

DKL og FDK afholder fælles årsmøde i Aarhus på Helnan Marselis Hotel.

12. september 2019

Kursus i databeskyttelse - GDPR

Kirkeministeriet afholder et seminar om databeskyttelse (GDPR) på Munkebjerg Hotel i Vejle. Deltagelse er gratis for folkekirkens ansatte. Se mere herom i bladet. Information om tilmelding kan findes på www.folkekirkenspersonale.dk

26. september 2019

Kirkens Forum

Fagmessen Kirkens Forum afholdes i MesseC i Fredericia. Her vil være udstillinger med relation til kirkegårdsdrift, administration og kirkelige aktiviteter. Se mere på www.kirkensforum.dk

7. - 9. oktober 2019

Lederkursus - Modul 4 - på Best Western Hotel i Svendborg

FDK afholder kurset 'Personalejura, forvaltning og økonomistyring' (modul 4). Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk. Tilmelding på mail: kursus@danskekirkegaarde.dk

29. oktober - 1. november 2019

DKL afholder krematoriekursus

DKL afholder krematoriekursus på Danhostel i Svendborg. Kurset henvender sig både til nye i branchen og dem, der har været ansat i et krematorium i mange år. Der er fokus på de tekniske, etiske og menneskelige udfordringer, gennem praktisk og teoretisk undervisning. Se mere på www.dkl.dk. Tilmelding til admin@dkl.dk

5. marts 2020

Kirkegårdskonferencen på Hotel Nyborg Strand

Kirkegårdskonferencen afholdes på Hotel Nyborg Strand.

8. - 10. september 2021

Nordisk Kongres

I 2021 afholdes den Nordiske Kongres i Finlands tredje største by Tampere (Tammerfors).

Ole Rømers Vej 1 B-C • 9870 Sindal • www.norcar.com • tlf. 9621 9020

755xc - a6020 - a6026 - a6226 - a7236 - a7545
MINILÆSSERE

NORCAR, DIN HJÆLPER I HVERDAGEN

Stabilitet
Service venlig
Ergonomisk

a6020

a6226

a6026

755

Knækstyret maskine med ekstrem snæver vende radius, konstrueret med henblik på god ergonomi og med førerens sikkerhed i højsæde, og nem betjening. Vores maskiner overholder alle gængse stillede sikkerheds krav, og mere til.

Norcar har 50 års erfaring i produktion af maskiner og anvender kun de bedste komponenter. Norcar kan tilbyde et stort redskabs program.

KONTAKT OS FOR EN UFORPLIGTENDE DEMO HOS JER.

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Formand:

Jens Zorn Thorsen, Vejle Kirker og Kirkegårde
E-mail: jzt@vejle-kirkegaarde.dk
Tlf: 29 41 86 91

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1, 9230 Svenstrup J.
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

Fremsendelse af annoncer og artikler

Annoncer (reproklart materiale) skal helst afleveres som PDF-filer, for at undgå fejl i forbindelse med annoncens opsætning i bladet.

Billeder, der skal ledsage artikler, skal helst ikke lægges ind tekstdokumentet, men sendes separat i den originale opløsning. Det giver en bedre billedkvalitet i det trykte blad.

Danske Krematoriernes Landsforening

Sekretariat:

Viborgvej 10
7500 Holstebro
Tlf. 40 13 02 23
E-mail: admin@dkl.dk

Formand / Formand for teknisk udvalg:

Tom Olsen, Fælleskrematoriet i Ringsted
Tlf. 26 86 02 01
E-mail: tomo@km.dk

Næstformand:

Erik Bach, Aarhus Kirkegårde
Tlf.: 89 40 27 60 - 29 20 81 58
E-mail: eb@aarhus.dk

Kursusudvalg:

Erik Bach, Aarhus kirkegårde
Tlf. 89 40 27 60 - 29 20 81 58
E-mail eb@aarhus.dk

Tommy Christensen

Tlf. 20 41 61 86
E-mail: tcchristensen@outlook.dk

Se mere på www.dkl.dk

Tidsskriftet 'KIRKEGÅRDEN'

Udkommer 6 gange årligt i samarbejde mellem FDK - Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og DKL - Danske Krematoriernes Landsforening

Oplag: 1.150 stk.

Abonnement

Pris: 336,- kr. pr. år
(400,- kr. pr. år for abonnenter udenfor Danmark)
Bestilling eller ændring af abonnement sendes til kontor@danskekirkegaarde.dk

Udgivelser og deadlines i 2019/2020

Nr. 3, juni 2019	20. maj 2019
Nr. 4, august 2019	20. juli 2019
Nr. 5, oktober 2019	15. september 2019
Nr. 6, december 2019	15. november 2019
Nr. 1, februar 2020	15. januar 2020
Nr. 2, april 2020	20. marts 2020

Bladet forventes at udkomme ca. en måned efter deadline.

Annoncepriser

1 side	kr. 3.500,-
1/2 side	kr. 2.500,-
1/4 side, stående	kr. 1.500,-
1/4 side, liggende	kr. 1.500,-
1/8 side	kr. 1.000,-
Visitkort	kr. 900,-

Ved 3 indrykninger pr. år gives 5 % rabat
Ved 6 indrykninger pr. år gives 10 % rabat
Priserne er eks. moms.

Annoncesalg

Tommy Nilsson, Hvidovre Kirkegårde
Mail: tn@fkih.dk, tlf. 23 45 35 56

REDAKTØREN TAGER EN PAUSE FRA REDAKTØRJOBET

Vores ildsjæl, redaktør Lene Halkjær Jensen, er sygemeldt og bladets ejere FDK og DKL har derfor valgt en vikar blandt redaktionens medlemmer, som indtil videre overtager de fleste af redaktørens opgaver.

Det sker der i redaktionen:

- Redaktionsmedlem Tommy Christensen, vikarierer indtil videre som redaktør. Tommy Christensen er bl.a. forfatter til en eksempelsamling om stauder og artikler om krematoriedrift.
- Tommy Nilsson, Kirkegårdsleder på Hvidovre Kirkegård, overtager kontakten til bladets annoncører.
- Hanne Ertbølle Gerken, Kirkegårdsleder ved Ribe Kirkegårde, er nyt redaktionsmedlem.
- Annee Katrine Bonde, Graver på Sønderholm Kirkegård, er nyt redaktionsmedlem.

Se præsentation og kontaktnfo inde i bladet.

Redaktionen fortsætter uændret sit virke med produktionen af de kommende numre af KIRKEGÅRDEN i det kendte format. Udvidelsen af redaktionen er både tegn på stigende aktivitet samt forberedelser på et kommende generationsskifte.

Bladet har også fået en ny mailadresse: redaktion@danskekirkegaarde.dk

Der sker meget på kirkegårdene og vi har hele tiden brug for nyt stof til de kommende numre.

Tak fordi du læser bladet ☺

Jens Zorn Thorsen, formand
Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Fornyeelse med respekt
for tradition siden 1982

JESSING

- Se flere produkter på www.jessing.eu

